

Українська мова в етимологічному словарі Е. Бернекера т. I.

1. Етимологічний словар проф. Еріха Бернекера (Slavisches Etymologisches Wörterbuch von Dr. Erich Berneker, o. Professor an der Universität in München, erster Band, A—L, Heidelberg 1908—1913. Carl Winter's Universitätsbuchhandlung), що почав виходити 1908. р. в серії Indogermanische Bibliothek, видаваної Г. Гіртом і В. Штрайтбергом, лежить перед нами в своєму першому томі, що обіймає букви від А до Л включно.

Цей твір покликаний виповнити велику прогалину в порівнюючому словянознавстві. А саме має він заступити етимологічний словар Мікльосича, який перестарів ся. Отже потреба нової синтези, нового опрацювання словянської етимології згідно з поступами нашої науки відчувалась загально. І учителями і учениками.

Тому нема що дивувати ся, що етимологічний словар проф. Бернекера від видання початкових зшитків першого тому стоїть в осередку наукової дискусії та критики.

2. Про нього забирали слово всі видатні робітники на ниві порівнюючої словянської фільольогії та того мосту, що від неї веде до порівнюючого індоєвропейського язикознавства: Мейє (Meillet), Розвадовський, Фасмер, Брікнер та покійний Ягіч. І крім напів негативного становища Розвадовського (Rozslaw. II), цей твір стрінув ся з великим признанням. Ці розправи обговорювали загальні принципи укладу словаря, поодинокі етимології, питання чужих слів, реконструовані початкові форми та всі инші проблеми в цілій їх ширині та розгалуженнях.

Із вузшого становища бажав би я в оцих рядках зайняти ся твором Е. Бернекера, із становища однієї мови — української. Я обмежу ся на цю тему, бо думаю, що тепер, де перший том закінчений, найпершим завданням поодиноких словянських фільольогій повинно б бути, доставити чим мога найбільше повний мовний матеріал із поодиноких мов для перегляду,

доповнення, критики. Коли б це з кожної слов. мови було систематично зроблене, то — на мою думку — успішне опрацювання цього поля та поглиблення нашого знання було би в великій мірі прискорене й улегчене.

3. При опрацюванні української мови стояв проф. Бернекер перед трудним завданням. Задля загальних умов та передвоєнних обставин життя українська фільольогія була і є ще доси дуже бідна на лексикографічні твори. Всього навсього можна згадати: Малоруско-Німецький словар Євгенія Желеховського I, II, 1886, далі: Словарь Украинскаго Языка Б. Г. Грінченка, I, II, III, IV, 1907—1908, та по часті: З. Кузелі: Словар чужих слів 1910. Коли ще додати діалектичні матеріали Верхратського та Шухевича, то на цьому й кінець.

Із цих творів Желеховський цілком перестарілий, неповний. І матеріал його — що до акценту та значіння — у великій мірі — галицько-український. Словар Грінченка — хоть велика праця, перша спроба лексикографічного збору української мови і як така на наші довоєнні часи дуже велике діло — але з наукового становища що до свого укладу він середньої вартости. На кожному кроці помічають ся і що до значіння, де часто okazіональне від узуального не відріжнено, і що до акценту неточности, неповности. А словар Кузелі це перша праця про чужі слова в українській мові і його ціль властиво практична.

Із сказаного ясно, що український словесний матеріал не є вповні зібраний, а ще менше опрацьований — і треба тільки сподіватись, що новий словар, який лагодить Всеукраїнська Академія Наук, буде в цьому напрямкові крок вперед.

4. Українська мова в словарі проф. Бернекера опрацьована так добре, як воно ліпше при теперішньому стані укр. фільольогії і бути не може. В дальших зшитках і Грінченка матеріал вповні узгляднений, навіть акцентіві ріжниці супроти Желеховського зазначені; цілий ряд дуже влучних пояснень поданий що до укр. форм, і навіть Верхратського діалектичні праці використані.

Цей теперішній стан укр. фільольогії є заразом причиною, що спонукала мене написати ось цих кілька заміток, які я низше подаю.

а) Перед усім: фонетична транскрипція. Я не застановляю ся над такими транскрипціями як: „Gramatyka“

(стор. 14 Граматика Огоновського) замість „Hramatyka“ та „Hruncenko“ замість „Hrinčenko“, бо це очевидні друкарські помилки. Та хотів би я звернути увагу на такі транскрипції: холм : *choim*; голка : *hoika*; фалд : *faid*; фалиш : *faiš*; діл : *diu*; глагол : *hlahou*; горілка : *horiuka*; диявол, дявол : *davou*. В літературній мові тут всюди є -л- (невокалізоване), тому й треба транскрибувати: *faiš*, *faid*, *diu* і т. д., бо ці транскрипцією передані форми є тільки в деяких діалектах. З другого боку -ів-, -ев-, -ов-, -ав- транскрибовані -iv-, -ev-, -ov-, -av- замість -iu-, -ou-, -eu-, -au-, приміром: бородавка : *boróдавka*; здоров : *zdoróv*; деревня : *derévna*; говорів : *hovořiv* (296 s. v. *gatb*). Далі не задовольняє почасти система для визначення мягчення (пал'яталізації). Теоретично проф. Бернекер, розуміється, в повному праві, кожному шелестівку перед -i- визначувати знаком пал'яталізації ', щоби тим самим зазначити пересунення артикуляційної бази в тому напрямкові. Але коли цей принцип строго переводити, то треба вжити інших знаків, щоби віддати звукову форму наведених українських слів, бо інакше повстає деяке замішання. Я подам приміри: дівер : *d'iver*; діл : *d'iu*; діл значить задля теоретично правильного принципу тут практично при графічному переданні не розріженні -d'i- і -d''i-, або: гнів : *hniiv* (замість *hniiu*), гній : *hniij*; тут не розріженні: *ni* і *ni'*. Тому, на мою думку, ліпше було би тільки для другого роду, т. зн. для справдішного мягчення, уживати пал'яталізаційного знаку ', а теоретичне пересунення бази в напрямку до -i- при першій роді не зазначувати графічно взагалі. Для -р- я пропонував би таки повернути в певних випадках до -r'j-; приміром: чирця : *čyr'ica* (замість *čyrjca*); горячий : *hořáčuj*. В першій транскрипції -r'- мало би означати пересунення бази, але в другій -r'- = -r'j-; я помічаю в дальших зшитках, що проф. Бернекер перестав писати -ri-, а пише -ri- і тим самим зарезервував знак ' при -р- (-r-) властиво вже для -й- (приміром: *horiuka*, *črin*, *hriš*, *hrib*, — *křak*, *křataty ša*, *křakaty*). В транскрипції: девясил — *devásyu* (замість: *devjasjšt*) знак ' уживається також для -й-.

Та тим самим порушується і ціла теоретична підстава цієї системи, яка транскрибує: *béžmín*, *hirkúj*, *bis*. Я маю враження, що шановний автор переходить до нової системи транскрипції української мови в своїх останніх зшитках, якою поправляє вказані недостачі. Він пише: *kim* — *kit*;

kicmь — *kist'*; (але знову: *kinimti* — *kyj'ity*). Але це кінець кінцем дрібниці, які тому, що українську мову знає, не роблять труднощів.

б) Увагу наших українських фільольогів хотів би я звернути на питання чужих слів в українській мові та намітити ті точки, які слід було б опрацювати. Бо це їх діло доставити ці матеріяли.

1. Німецькі слова. Словар проф. Бернекера по більшій частині заступає думку, що німецькі слова дісталися в українську мову за польським посередництвом. Тому вони всі долучені в скобках до польського джерела.

Я хотів би звернути увагу на велику кольонізацію німецьку в українські краї та зазначити, що німецькі слова в великій частині перейшли безпосередно в українську мову. Ми мусимо оцінити ці факти, що навіть Львів в XV—XVI століттях був властиво німецьким містом; перед вели в ньому німецькі купці, магістрат урядовав по німецьки. Великі німецькі кольонії були і в Перемишлі, Сяноку, Коросні і вся торгівля в глибину України до Дніпра була здебільша в німецьких руках (гл. R. Kaindl: *Geschichte der Deutschen in den Karpathenländern*). Та не тільки торгівлю, а й ремісників, цехи, маґдебурське право треба в цьому звязкові взяти на увагу. Найліпший доказ на те, як навіть первісно французькі слова переходили за німецьким посередництвом в укр. мову, є в Грінченка Словарі (під *боти*), де він цитує пісню: *та на козаку боти та німецької роботи*. Коли ще взяти всю новішу кольонізацію Німців в українській етнографічній території, то я переконаний, що моя висловлена думка вповні обґрунтована.

Треба тільки знайти головні принципи, як виділити німецькі слова в ці дві групи.

2. Польські слова. Що кожного українського читача Бернекероваго словаря поражає, то це той превеликий вплив польської мови на українську. Українська мова там поставлена зараз після російської і при *Ableitungen* російська є більше заступлена і опрацьована, ніж українська. Але коли зрівняти існуючі українські форми тої групи, особливо вирази для культурного життя, з російськими та польськими, то завсіди майже повна згідність замічається з польською мовою, а не з російською. Це вповні зрозуміле і має свої

історичні причини. Та польська мова мала не тільки великий вплив на український словотвір, а була і мостом, яким із заходу вандрували до нас слова і німецькі, і латинські, і французькі, і мадярські.

Черговим завданням було б ці питання опрацювати.

3. Південне пасмо в широкому значінню: Туреччина, Румунія, Мадярщина — також чекає ще на своїх дослідників а з ним зв'язані ще два важні питання: грецьких та італійських слів.

Грецькі слова — це завдяки дослідям Фасмера поле опрацьоване. Що до італійських, то я знов не можу прийняти погляду словаря про польське посередництво. Над Чорним морем були в середніх віках багаті італійські кольонії, основані Дженовою (Генуєю), Пізою і т. д. Торговля в глибину краю була дуже жива і при цій нагоді неодноразово слово там закорінилось (гл. Михайло Грушівський, Історія України VI, 2, параґ. 1, 2, — тут зіставлена і ціла література про торговельні зносини Чорного моря з італійськими містами). Тому я не думаю, щоби *гармата* була з польського *harmata*, а задля г- навпаки і т. и.

Питання турецьких та румунських слів в українській мові дуже замотане і я сумніваюся, чи взагалі вдасться його цілком розмотати та виділити, котрі турецькі слова прийшли прямо із бережжя, а котрі за румунським або мадярським посередництвом. Нам треба буде прийняти чорноморську полосу бережжя з Дунаєм та Дніпром як таке поле, де протягом століть дуже багато впливів перехрещувалось, перемішувалось і яка тому і почасти затемнена.

Але як найшвидшого опрацьовання вимагає вплив румунської мови на українську. Від бережжя Чорного моря через Бесарабію аж до Буковини ці два народи живуть сусідами. Яцимирський вніс дещо світла на вплив словянських сусідів на румунську мову, але вплив румунської мови на мову словянських її сусідів, особливо на українську — це мало оброблене поле.

4. Російська мова не могла не лишити своїх слідів в українській мові за останні століття. Які слова закорінились в народі з великого апарату армії, школи та церкви колишньої російської імперії, цей темат також нетиканий, так само — для котрих нових чужих слів ця мова була нам посередником.

Ось ці питання насувають ся при перепрацьованню листків словаря проф. Бернекера як чергові завдання для опрацьовання українського засобу слів.

в) Мені здаєть ся, що в словарі треба би звернути більше уваги на увесь той словесний матеріал, який має свою основу в окликах (інтерекціях), звуконаслідуваннях. Всі словянські народи здебільшого ще селяни — мужики, хлібороби, і увесь той світ, що маніфестуєть ся для них ухом — шуми, крики, згуки, гомони — дуже цікавий. Всі ці клички зьвірів, діточа мова, звуконаслідування мають також свою історію, розвиток та свій словотвір і уявляють собою мовний сирівець великого значіння.

Я хотів би вказати і на його практичну вартість для етимології на прикладі, який подаю під осуд авторам цитованих пояснень.

Під *golsz* Бернекер замічає, що Мікльосич ставить сюди ще польс. *hałas* „Lärm, Geräusch“, *hałasować* „lärmen“, яке на його думку не може бути з чес. *hlas*, як це Gebauer (AslPh. 1. 69) думає. Він цитує Брікнера (Slav. Fremdw. im Lit. 67) та білорус. *hałasić*, *hałasować* „brüllen, schreien“; *hałas* „Gerücht“ та уважає ці слова за основу польських і українських: *галас* „Lärm, Schrei“.

Фасмера (Rocz. Slaw. IV. 162) це пояснення Бернекера-Брікнера не задовольняє. Він доходить до рішення, що це слово первісно іранського походження і зіставляє його з *yalas* „Stimme“, яке він знайшов в одному осетинському говорі (в ди-горському діалекті), та бере за правдоподібну дату його переходу часи перед походом Святослава проти Хазарів, мотивуючи це дуже бистроумно історично-географічними аргументами.

Я сумніваю ся і прохаю передумати ось що:

Передусім одно є безперечно певне: це слово є в польській мові задля *h*- чуже. По друге: треба приглянутись, в який розряд воно в тих мовах належить, де воно мабуть старше. Коли я приглядаюсь до української мови, то я мушу його вставити в ту дуже велику групу звуконаслідувань, на які ця мова така багата. І в цім розряді, в цій групі за-примічаємо певний порядок що до словотвору, а особливо що до творення т. зв. *Streckformen*. Один із засобів для їх творення є такий:

бáмкати — балáмкати
 чáпати — чалáпати
 чéпати — челéпати
 чй́кати — чилй́кати
 га́йкати — гала́йкати
 га́кати — гала́кати

і так цілий ряд других. Коли я маю в мові побіч *галасати* — *гасати*, то я маю підставу для твердження, що це є тільки *Streckform* (розтягнена форма) до *гасати*, а *гасати* є < *гайсати*. Із *галасати* що йно утворене *галас* на лад інших слів, які мають значіння звязане з шумом, гуком: *ляпас*, *викрутас*, *закрутас*, *обертас*.

2) Далі йдуть замітки ріжного роду. Вони справляють або значіння, або пояснення, або пропонують авторові вставку в головну нотатку (там, де українська мова не заступлена, це зазначено: укр. 0). Далі вказують вони, як народна етимологія працює що до чужих слів та дає їм українську форму і своєрідний зміст, так що вони почувають ся в народі не чужими, а українськими. Там, де це цікаво, подані також паралельні форми до зазначених слів інших словянських мов.

Ці замітки писані ще до р. 1912 і були переслані шановному авторові словаря. Восне лихоліття не дало їх впорядкувати та видати. Що йно тепер я маю змогу це зробити з приміткою, що вони тепер переглянені далеко від центрів слявістики. Тому й прохаю товаришів, хоть всі подані слова провірені в Грінченка або Желеховського, як що знайдуть яку неточність, її вибачити. Мої нотатки не бажають бути нічим іншим, як скромними замітками до великої праці проф. Е. Бернекера та подякою за всі поучення, які я виніс із його книжки.

А.

aba — укр. 0; сюди: *габа* ‚weisser türkischer Wollstoff‘; подане польське: *haba*, задля свого *h*- укр. походження.

ābat укр. 0; сюди: *опат* ‚römisch-katholischer Priester, Abt‘; з польського.

ablъko — сюди ще: *яблуко*, *ябло* (з польського).

abolъnъ — подане: *яблінка* є здрібніле до: *яблоня*, *яблуня*.

aсъ, *aсiti* — сюди треба передусім вставити: *обачити* ‚sehen, bemerken‘; *обачність* ‚Vorsicht, Voraussicht‘; *обачіння* ‚Aufmerk-

sankeit'; не-обачно ‚unvorsichtig‘; далі: зобачити ‚erblicken‘; зобачення ‚Wiedersehen‘; тому я не бачу причини уважати подані форми: бачити, побачити, за первісно польські, а думаю, що вони розвилися на укр. ґрунті на підставі помилкового розуміння префіксу. Окрім того тут треба би ще подати вирази як: ач якé нїврóку! ‚ja, da schau her!‘; ач який ‚schau ihn nur einmal an!‘.

ágrést, крім поданої форми: аґрус, належать сюди: аґрест, аґрист, аґрис, аґрист, всі за польським посередництвом; далі: яґрост, яке вказує на народню етимольогію в напрямкові до: рості ‚wachsen‘; форму аґрус, аґрус можна пояснити впливом деяких рослинних назв: блаватус.

aje — до значіння додати ‚Hode‘.

ákov, укр. О; сюди: óко ‚Eimermass‘; це слово цілком злучилось із: óко, во́ко ‚Auge‘, розуміється тепер у цьому звязку як якась «наочна міра» ‚Augenmass‘.

akridž, поданого укр.: окрїда ‚Heuschrecke‘ в народній мові немає.

alad'ja, укр. форми цього старого чужого слова: ола́дде, ола́док, ола́дка ‚Buttergebackenes‘ живуть тільки через народно-етимольогічний звязок із: ла́дити (стра́ву) ‚bereiten (Speisen)‘, яке є на тім полі спеціальним терміном.

almužno, укр. О; сюди: ялму́жна ‚Almosen, milde Gabe‘, з польського.

alyj, укр. О; сюди: діялек.: ялий ‚rotglänzend‘, ялі́тися ‚rotglänzen‘.

alb, укр. О; може сюди: яліти ‚abhärmen, welken‘.

anjelž, сюди прийотовані форми: я́нгел, я́нгол, я́нголь.

ankvra, укр. О; сюди: я́кір, -ору ‚Anker‘.

anterija, укр. О; сюди: анте́рєв ‚Zigeunergewand‘; анда́ра́к ‚Frauenrock‘, вставити в замітку до нім.: Unterrock.

apajž, *apati* — укр. О; у цій неясній групі треба найти місце для: за́пно ‚es wurmt ihn, ist unangenehm‘ у фразі: йому за́пно! Далі треба найти ще основу для: я́пина ‚Geschwülste am Baum‘; я́пинува́тий ‚mit Geschwülsten bedeckt‘.

áras, укр. О; сюди: га́рас, га́рус ‚Kameelgarn‘; га́расі́вка ‚rote, schmale Binde aus grober Wolle oder Kameelgarn‘.

armáta, укр. гарма́та не взяте з польського *harmata* а задля -z- навпаки; сюди ще білоруське: гарма́та.

arbmъ — тут хотів би я зробити уважним на укр.: ярміз, ярміс, ярмис ‚Mittel, Gegenstand, Vorwand‘; значіння не цілком яснє; ярміс знаходити ‚Verwendung finden, ordnen‘; гл. Грінченко 542. Може це і щось чуже.

ask, укр.: ящик означає передусім не ‚Butterbüchse‘, а ‚Wagenkorb, Kutschkasten‘; це вказує найліпше на шлях переходу цього слова: старошведськ. *asker* ‚kleines Fahrzeug‘.

astreбъ (b) — сюди ще форми: астряб; далі: ястер, -ера; коли вона не є тільки аналогією до: гайстер ‚Storch‘, то треба її також мати на увазі при етимології цього слова.

at, укр. О; сюди через рум. *haḷă, haḷaş* ‚Fohlen‘: гачур ‚Hengst‘, гача, -ати ‚Fohlen‘.

avorъ + — сюди ще форма: яворін, -ина; вона не є старою, а тільки авґментація як: цвѣт: цвѣтин.

azbuky, до акценту не: азбука, а азбўка; у долішну замітку вставити: абѣтка ‚Fibel, Alphabet‘.

В.

basajъ, basati — ‚Lautnachahmung‘. Ця сімя представляється з ріжнотнітним вокалізмом ось як:

бац! ‚Lautnachahmung Interjektion, insbesondere für den Schlag der Widder gebraucht‘; бац - баран! бацнути ‚einen Schall verursachen, schlagen, losfeuern‘, бацькати ‚etwas oft berühren, — beschmutzen‘.

буц!; баран буц! ‚wie oben‘; буцати ‚(vom Widder) mit dem Kopfe schlagen, sich mit dem Kopfe anschlagen‘; сюди і: бўцьо ‚Apfel (Kindersprache)‘.

биць - биць! ‚Lockruf für Kälber und Schafe‘; биця ‚gehörnte Haustiere; Widder, Ochs, Kuh (Kindersprache)‘.

badajъ, badati — укр. О; сюди: баділля; баділля ‚Pflanzenstengel, Collectiv.‘; бадиліна ‚Stengel, Stecken‘.

bagajъ, bagati — задля значіння видаєть ся мені кінечним поставити: багáтте до: *bagъrъ 2*.

bachajъ, bachati — укр. О; сюди: бахур ‚kleines Kind, Schreier‘; бахурня ‚Kinder, Collectiv.‘.

bajъ, bajati 1. — до значіння додати також: ‚voraussagen, wahrsagen‘; баяння ‚Erzählung, Wahrsagung‘.

bakier, сюди ще форми: бакер, бакир, бекер; до значіння: стояти з кимсь на бакер ‚mit jemandem böse sein‘; мені все йде на бакер ‚ich habe kein Glück‘.

bākla, укр. О; сюди: факля ‚Fackel‘.

bakšiš, укр. О; сюди: бакшіш ‚Bestechung‘.

bakér, укр. О; сюди: бакір ‚Kupferkessel‘.

bala — думка Розвадовського Rocz. Slav. II. 104 стор., що слова: бálка, бáлище, є чужі, безумовно правильна.

bala — я з етимологічної замітки бачу, що для укр. балакати немає пояснення, яке би задовольняло. Я предкладаю отаке: балакати є Streckform із бákати ‚ба (ei freilich!), ei-freilich sagen‘. Отже: той сам проблем, що «галасати — гасати». З одного боку є звязок із *ba-*, з другого із групою *bekajo, bekati* (порівняй відповідні артикули Бернекера). Далі: баламутити є контамінацією із балакати і мутити; її основа в тому, що «мутити комусь голову або душу» можна тільки словами, отже: балаканням. Відповідні польські, російські та чеські слова укр. походження.

balaban: значіння ‚grosse‘ є також ще задержане: балабáнка ‚grosse Kartoffelart‘; балабан ‚Schwätzer‘ треба звідсіля виділити і поставити до *bolbol’o, bolboliti*; також я непевний, чи значіння ‚grosse Kartoffelart‘ не є із балабухи ‚Pfannkuchen, grosses Gebäck‘.

balbes, сюди ще: бельбас.

balda, укр. О; сюди: балдá ‚Beil, grosse Axt‘; воно підпірає думку Фасмера Rocz. Slav. IV. 166 ст., що це слово із турецьк. *balta* ‚Axt‘.

balvanъ, сюди також форми: болвáн, бáлван, бувáн; бовваніти ‚in undeutlichen aber grossen Umrissen erscheinen‘.

balyk, укр. О; сюди: балі́к ‚gedörrter Fisch‘.

balvji, balujo, balovati — сюди ще дуже характеристичне: балу́-балу́ ‚Ausdruck für Schwätzen, Plaudern‘; бáли ‚Gerüchte‘.

bandéra, укр. О; бандéрия ‚mit Fahnen geschmücktes Ehrengelerte‘ із польського; воно властиво є перехресткою слова банда ‚Bande‘ і польського: *bandera* ‚Flagge‘.

baña + 1, до значіння: бáнити ‚waschen, baden — schlagen‘.

baña + 2, до значіння: бáнька ‚Tragfass für Flüssigkeiten‘ > ‚Augapfel‘; бáнькáч ‚Glötzängiger‘.

barajo, barati — до цієї неясної групи можна би поставити: бáри ‚Herumschwätzen, Beschwörungen (?)‘.

barchat, до замітки ‚aus dem Deutschen‘ треба вставити: бархáн; далі: баршáн є так само як сербохорватські та слов. форми з маляр.: *bársony*.

baška, в замітку вставити: шлик ,eine Pelzmützenart, herabhängender Mützenzapfen der Kosaken‘.

bašta, сюди ще форма: бахта.

batę (bata) — сюди ще форма: б'ятя; бадіка із рум. *badică* > *bade*.

batъ — до значіння: батупа ,Stock, Peitschenstiel‘; також: бат'уга; батувати ,in Stücke schneiden, peitschen, fesseln (insbesondere Pferde fesseln‘); бат'ов'а ,Lager der Lastpferde der Kosaken, Abteilung, voreinander gespannte Ochsenpaare‘; бат'овий ,zum Lastentragen bestimmt‘.

bavlna та чи українська форма із польського? Для вирішення треба узгляднити також форми: б'аволна (із цього подана форма: б'авовна а не б'ав'овна); далі: б'авовник, б'авниця, б'авуна, б'авина, б'авна; всі слова наголошені на першому складі (проти польськ. *bawełna*); б'авна мабуть із чеського, а для других форм треба шукати прямого джерела в діалектах німецьких колоністів; сюди ще білоруськ. б'аволна.

bavó, baviti — сюди ще: б'ава, б'авойка (dialect.) ,gastfreundliche Frau, Hausfrau‘; б'авка, з'абавка ,Spielzeug‘.

bebrъ; bobr; bьbrъ — сюди ще вставити: б'об'ер, - б'ра; б'об'ро; і мабуть: б'об'ирь, б'обиря ,eine Fischart‘.

bekaję, bekati — ,Lautnachahmend‘; отже сюди ще: б'е-бацюб'е ,Lockruf für Schafe‘; до значіння: ,blöcken — weinen — heulen‘.

Сюди (або до: *beba*) треба в осібну замітку виділити: б'е! (вираз обридження) ,Interjection des Ekels, der Verabscheuung‘; б'ека, б'еця ,etwas Eckelhaftes‘; б'ецяти ,sich entleeren, beschmutzen, Kindspr.‘.

berkovec, укр. О; сюди: б'ерковець ,dslbe‘.

berme — сюди ще: б'ер'емок, обер'емок ,Last, Bürde‘; обер'ем, -ему ,dslbe‘;

berę, bьrati — сюди до долішного уступу вставити: б'р'анка ,Assentierung‘; б'р'аля ,Hanfarbeiterin‘; б'еркий ,leicht auffassend‘.

berskletъ — сюди ще: б'ерескл'ен.

bersky + — до акценту: не б'ор'осква а б'оросква; сюди ще: б'р'ослива ,Pflirsich‘; це є народньо-етимологічна зв'язь із: сліва ,Pflaume, Zwetschke‘.

berza — сюди ще: б'ерезень, -зня; б'ерезинь, -зня; б'ерезиль, -оля ,März‘.

besęda — сюди ще: б'ес'еда ,Unterhaltung, Gespräch, > Gelage, sitzende Gesellschaft‘; б'ес'едувати ,sich unterhalten‘; б'ес'едка ,Ruder-

bank im Boot'; ці форми мають свою вартість для вирішення питання, яке обговорюється в долішній замітці. Пояснення Бернекера підпірає ще оця форма фрази: Там у покóях сидить царська чéсна бесéда ,dort in den Gemächern da sitzt die ruhmvolle, königliche Tafel-Gesellschaft' (Грінченко 53).

bèstija, укр. О; сюди: бéстія ,Schimpfwort, auch auf Haustiere angewendet'; бéштати ,schimpfen'; із польського.

bezmen, сюди ще: бедзвін, бедзмін ,dsslbe'.

bědo, *běditi*, *běda* — Желеховський перевів бідити неточно; значіння є передовсім: ,Not leiden, in schweren Verhältnissen leben'; сюди ще: побіда ,Sieg'; побідити ,siegen'; до розвитку значіння: бідкувати ,sich um etwas sorgen'.

běgno, *běgnoti*; *běžo*, *běžati* — сюди ще: бігунка ,Dysenterie, Durchfall'; бігунéць ,ein Kind, das laufen lernt'; збіг ,Flucht'; збіглéць ,Flüchtling'.

bělъ — паралелями до наведених слов. форм і значінь є: біль, означає ще: ,Fett, Zwirn, weisse Farbe'; більчóк, білтóк ,Eiweiss'; біліти ,weissmachen, waschen, bleichen'; білúха ,weisse Kuh, Ziege'; білогóлова ,Frauenzimmer'.

Наведене: білка ,Eichhörnchen' є fem. до білик; галицьке: біла ,Münzenbenennung, Zehnheller' є щось нового (оказіональне значіння) і його тут вставити не можна.

běsz — сюди ще: бісóвщина ,Zauberei'.

bičkija, укр. О; сюди: бичáк ,Messer, Hauer'; бичкó ,krummes Messer'; остання форма уподібнена до: бічний ,seitlich'.

birajo, *birati* — сюди укр. паралелі: перебірати ,übernehmen'; прибірати ,Ordnung machen'; вибірати ,auswählen'; набірати ,anschwellen, voll werden'; побірати ,empfangen'; убірати ,an kleiden, schmücken'; одбірати ,abnehmen'; збирати ,sammeln'.

До: ,Iterativstufe' вставити : бирка ,Kerbholz'; биркувати ,Zeichen machen, vermerken, einkerben'.

biskup, укр. О; сюди: бй́скуп, бй́скуп ,Bischof'; бискúпство, бй́скупство ,Bischofsitz'.

У замітку вставити: епй́скоп, епй́скоп.

blagъ — укр. О; сюди: благувати́й ,tölpelhaft, geistig minderwertig'; сюди також: благй́й в значінню ,schwach, minderwertig, alt': коли хліб благй́й, то його не жнуть а косять ,wenn das Getreide schwach gewachsen ist, so wird es nicht mit der Sichel, sondern mit der Sense geschnitten'; віз у нього благéнький ,er hat einen schwachen, minderwertigen Wagen'.

Ці українські слова є правдоподібним джерелом поданих польських.

blawat, до акценту не *блáват* а *блавáт*; сюди ще: *блаватáс*, *блавáтус* ‚dslbe‘; *блевít* є анальоґія до категорії рослин як: *блекít*.

blechčiji, укр. О; сюди: *бля́ха* ‚Blech‘; *бляха́р* ‚Sprengler‘.

blekajǫ, *blekati* — укр. О; сюди: *блекотáти* ‚stammeln, gurgeln‘; із відмінним вокалізмом можна би сюда, як звуконаслідування, поставити: *бля́кати* ‚schwätzen‘; *бля́вкати* ‚dslbe‘.

bledǫ, *blesti* — укр. О; сюди: *блядь*, *блядувати*; ці форми уживають ся як русицизми в народі; сюди далі із польського: *блэ́ндати* — *плэ́нтати* ‚herumirren‘.

blěja, *blějati* — до акценту не: *блея́ти*, а *блэ́яти*.

bléskǫ — укр. О; сюди: *бляск* ‚Glanz‘ із польського.

blichajǫ, *blichati* — укр. О; сюди *блихувати* ‚schlagen‘, *блехувати* ‚dslbe‘; значіння оце робить однак деякі труднощі, хочай із ‚klatschendes Geräusch‘ можна вивести ‚schlagen‘; з другим вокалізмом сюди ще: *блюхаві́на* ‚Landregen, langes Regenwetter‘.

blizna — сюди ще: *близно́*, *блезно́* ‚Fadenbruch im Gewebe, Webefehler‘.

blizǫ; *blizǫ* — сюди ще: *близні́ти* ‚Zwillinge gebären‘; *блізень* ‚die Nähe‘; *бліжний* ‚der Nächste‘; до акценту: не *блізець*, а *блізе́ць*. Тут хотів би я ще зробити уважним на форму: *блігий*, *бліго́мий* ‚nahe‘.

bloska — сюди ще: *блоска* ‚dslbe‘.

blǫdǫ, до значіння »блуд« ще ‚Fehler, Sünde, böser Geist‘; до *блукати* ще: *блúква* ‚Weideplatz, Tummelplatz für Vieh‘.

blǫcha — сюди ще: *блoшáнка* ‚Nachthemd‘.

blǫskǫ, *blǫsnǫ*, *blǫsnǫti* — у замітці є наведене чеське *blikati* ‚blicken, blinzeln‘ із поданням німецького джерела: mhd. *blick* ‚Glanz, Blitz, Blick‘; *blicken* ‚blicken, schauen, glänzen, blitzen‘. Я сумніваюсь в цьому; хотів би тут зробити уважним на укр. *блик* ‚Interjection für Blinzeln‘; *блі́кати* ‚blinzeln, blicken‘; ці слова мабуть старі і чергуються із *блím!*, *блі́мати* в тому самому значінні. До цього слова: порів. *AslPh.* 35, 349; до розвитку поняття ‚blinzeln — blicken‘ порів. ще замітку: *glédajǫ*, *glédati*.

bl'uzgajǫ, *bl'uzgati* — до акценту: не *блюзну́ти*, а *блі́знути*. Подібний розвиток поняття як в польській мові ‚lästern,

schmähen, Gotteslästerliches reden', замічаємо і в нас: блюзнити ,Gotteslästerliches reden'; блюзник ,Gotteslästerer'; блюзнiрство ,Gotteslästerung'; це певно польський вплив, який сягає і в російську і білоруську мову: блюзнерство, блюзнерь; і в цьому самому значінні і в литовській мові: blūznyju, blūznyti ,lästern'.

bogъ 1., суди ще: fem. божіця, богiнiя; божок -жка, божище ,Idol'; на-божний ,fromm'; божкувати ,fasten'; божниця ,Judentempel'; божевильний ,verrückt'.

bogъ 2., суди ще паралельні форми: небога ,Verwandtschaftsgrad: Vetter — armes Wesen' (із цього жидівське: nebbich); неборака ,armer Kerl'; небіщик ,Verstorbener'; небіж, небожатко ,Vetter, armes Wesen'.

bòh, укр. О; суди: богун ,Tiermagen, Dörrstange für Fische'; хотяй друге значіння не виключає, що джерела треба шукати на сході.

bochnik, суди ще форми: бухан, буханець ,Laib Brot — Stoss, Schlag'; це є народньо-етимологічне уподібнення до *buchajò*, *buchati* 1: бұхати ,schlagen' — отже: ,Brot kneten' та бухти ,Schmalzkuchen' до *buchnò*, *buchnòti*.

bokъ — суди ще: бочити ,auf die Seite schauen, — auf die Seite fahren, — ausweichen', -ся ,mit jemandem böse sein'.

bolbol'ò, *bolboliti* ,Lautnachahmend'. Суди треба примістити із відмінним вокалізмом: балабій! ,Lockruf für Bocke'; балабонити ,murmeln, summen, klirren', балабонити ,schwätzen'; балабанити ,dslbe', белебонити ,dslbe'; два останні слова чергують ся із: баландіти, белендіти ,dslbe'; гляди ще: *bylъ*, лит. blebenù, blebènti ,plappern. schwätzen'.

bolgъ — суди ще: благати ,bitten, flehen'; блажити ся ,sich fügen, einwilligen'.

bolna 1., суди ще (із польського) бланяр, болонкар ,Glaser'; блоніця ,eine Krankheit (russ. крупь)'.

bolto — суди ще: балта ,Pfütze'; із рум. baltă.

bol'arinъ, до значіння: боярін головно ,Brautführer'.

bordlo — сюде ще основне: борóло ,Felsspalte'.

bordy + — в замітку долішну вставити: борідка ,Schneide der Axt'.

borgъ — суди ще основне: боріг ,dsslbe'.

bornъ, *borna*; *borniti* — суди ще: брónia ,Waffe, Rüstung'; до броні! ,zu den Waffen'; із польського; я сумніваю ся, що

вони належать до *br̥gna*; далі ще сюди із польського: брама, бряма, *Tor*'.

borzda — сюди ще: борозняк, *Engerling*'; бороздіти комусь, *Schwierigkeiten machen*'.

borz 1 — сюди ще: побір, *Steuer*'; до значіння: збір, *Milchprodukte: Butter, Sahne*'; збірка, *Versammlung*'; до цього слова прилучилось народньою етимологією: біржа, і творить: збіржа.

bor'q, borti — до **borъ* укр. О; сюди: за-бóra, *Steinwehren auf den Dnjeprprogen*'.

bosil'ak, васильок не означає, *Kornblume*' , а, *Basilienkraut*'.

bosz — до значіння, *barfuss*' додати, *nackt, kahl*'; чоловік із босою губою, *ein Mann ohne Schnurbart*'.

bot, укр. О: сюди: бот, бóтик, ботóк, *Schuh*'; бут, бúтик, бутінок, *Halbschuh*' , із польського.

bot- (*but-*), сюди ще: бутніти, *anschwellen*'; задля цього значіння можна сюди поставити: бутá, *Stolz, Hochmut*' , бутáти, *stolzieren, prahlen*'.

Польському: *butwieć* ,modern, faulen' відповідає: бутвіти, *faulen, modern*; бутлявий, *verfault, vermodert*'.

botajo, botati — укр. О; сюди треба поставити: бóвтати, *durcheinanderschütteln*' , -ся, *im Wasser plätschern*'; бовт, *Fischstange, ein Werkzeug zum Mischen von Flüssigkeiten*'; ці форми що до свого вокалізму стоять під впливом звуконаслідуючого: бовть!, *Interjection: Wasserge räusch (beim Fallen eines Gegenstandes ins Wasser)*' . Далі ще: бóвтиця, *klirrendes Metallknöpfchen*'; бóвтути, *ins Wasser fallen, plappern*'; порівняй ще: *bьltajo, bьltati*.

botъjanъ + — укр. О; сюди: бóцян, бóцюн, *Storch*' із польського.

bobzъ (*bobul'a*) — до розвитку значіння: бúbен, *kleiner Junge, Knirps*'; бúbар, *uneheliches Kind*'; тому із бéнкарт (із нім. *bankert*) повстає форма: бúкарт.

bobъnъ — ,Lautnachahmung für einen dumpfen Ton'; сюди, треба поставити цілу сімю звуконаслідуючих слів, що показують ріжний вокалізм та звуконаслідуючу поправку -м- :

бум! бум! ,Interjection für einen dumpfen Ton, Trommel, Glocke', бумкати, *brummen, dumpfe Töne hervorrufen*'; бумбумкати, *dslbe*'.

бам! ,Interjection für den hellen Glockenschlag'; бамкати, *läuten*'; бамбамкати, *dslbe*'; баламкати, бамбіляти, *dslbe, auch hin und her bewegen*'.

бом! Interjection für den Glockenschlag'; бómкати ,schwätzen, plappern'; сюда я поставив би бомок ,Hummel'; і бомбár ,Maidkäfer'; це послідне слово наведене при brъmъ, brъměti.

бёмкати ,helle Töne hervorrufen, plappern'; бёмба ,Trottel'.

бім! бім! ,Interjection für schrille Glöckchentöne'; бімкати ,schlecht Klavier spielen'; бімбува́ти ,die Zeit vergeuden'.

bram, укр. О; сюди: брам ,Pelzstreifen, Verbrämung'; ба́рма ,Livree, Mundur, Gewand'; в цьому значінню перемішалось і злучилось із барва ,Mundur, Anzug'.

brambor, укр.: мандибурка, банду́ра, барабо́ля, барбо́ля, барабі́ль, барабі́н, барабо́ня, ґарабо́ля, ґардибу́рка < німецького: Brandenburg або nhd. grundbirne, dial. grumbire (Leskien). Я сумніваюся. Я хотів би таке пояснення запропонувати: мандибурка є з *magdyburka, отже ,Magdeburger Kartoffelart'; це слово сперлось тепер в народньо-етимольогічному звязку на: бұрий ,dunkel, grau'; тому і скорочення: бурка ,Kartoffel'.

бандура є тільки оказіональне значіння цього слова для назви картоплі із перенесенням назви круглого струменту на другу круглу річ.

барабо́ля, барбо́ля є мабуть румунського або мадярського походження; я вказую на рум. barabulă ,Kartoffel', мадярське: barabóly ,knollige Kerbel, Tollkerbel'; сюди ще форма: барабуля, яка має народньо-етимольогічний звязок із: буля ,Kugel, Semmel, Kinderspr.' далі і ,Kartoffel' (до: *bula-*); і ось це скорочене буля ,Kartoffel', почуваєть ся в народній мові як основа для: бұльва, бұльба ,Kartoffel' < лат. *bulbus*. У формах: барабі́ль, барабі́н, є вплив рослинних категорій, порівняй: барві́н, березі́ль; так само і барабо́ня. — Але це слово не ограничене тільки на укр. і болг. мову, а є і в російській: барабо́ля ,Kartoffel' (Даль, 118); при цьому впадає в очі: бараба́ть, бара́блить ,zerreißen, in der Erde graben, mit den Händen wühlen — durcheinanderschütteln'; щось подібного є в укр.: бараб-о́сити ,schlagen, poltern, schwätzen'. Коли це щось старого, то можна би припустити, що це слово повстало на словянському ґрунті із формансом: -оля, -уля; потім почали розуміти; бараб-оля, бараб-уля як: бара-боля, бара-буля.

ґарабо́ля є контамінація із: ґара ,Wagenkiste zum Verführen von Kartoffeln (Želech.)' до: *kára* і бара-бо́ля.

ґардибу́рка є знову контамінація: мандибурка, під впливом скорочення: бұрка, із першою частиною неясного джерела;

можна догадувати ся: гард, ґард, Zaun aus Steinen im Wasser zum Fischfang'; ґардіти, solche Abteilungen machen', отже, Überwinterungsplätze für Kartoffel graben (?); або лише: гардовина-гордовина, Umzäunung'.

Сюди ще: балабурка; це контамінація: балабух, Pfannkuchen' і бурка.

bredina — укр. О; сюди мабуть: бредулєць, *Ledum palustre* L'.

bredq, bresti — бриднїя із польського? Але ми маємо і форму: бриднїя із тим самим значінням. Тому що є ще подібні форми від **brictz*, Eckel' бре- і бри- є перемішані; це вказує і значіння: бриднїя, verächtliches Geschwätz'; сюди ще: бресті ся, phantasieren'.

brešq, brečati — до значіння додати, lügen'; брехливість, Lügenhaftigkeit', брєха, Lügnerin'; брехунєць, Advocat'; із відмінним вокалізмом тут ще треба вставити: брьохати, auf das Wasser schlagen, im Schmutz, Schlamm waten'; брьохнути, fallen, werfen, schlagen'.

brečq, brečati — ,Lautnachahmend'; сюди ще: бринь, брень! ,Interjection für klingende Töne, Saiten'; із ,Lautberichtigungen': брінькати, бриньжати, брямжати, summen, klirren, klingen'.

brokz — укр. О; сюди треба, mit Lautberichtigung' вставити: брунь! ,Schallinterjection'; брунїти, бруньчати, summen'.

brudz — додати ще до значіння: бруд, Ausfluss bei der Geburt'; вї-брудок, -дка, Frühgeburt'.

bruja — укр. О; сюди: бруя, Strommschnelle, Luftzug'; із відмінним вокалізмом: броїти, наброїти, etwas anstellen, sich etwas zu Schulden kommen lassen'; це поняття розвинулось мабуть із, in der Nacht nicht den Harn halten können'; гляди білоруські слова; або до: *brojz*, вставити із розвитком поняття, falsch rechnen'; броякі, Name der Strommschwellen des Dnjester und Bug'.

bronz — сюди ще дуже помітне: брунька, Knospe'.

brukaјq, brukati — укр. О; сюди: брукати, забрукати, besudeln, beschmutzen'; у мові відчувається ся споріднення із бруд — брудити; мені видаєть ся, що із цієї групи треба би виділити слова як рос. брукать, брукать, у значінню, werfen', або серб. *brükati se*, auslachen'; порівняй: брукати, gurgeln, gieren (Tauben); брукы! ,Schallnachahmung des Taubengierens'; їх основа буде звуконаслідування.

brun, укр. О; сюди: брунат, dunkelbraune Farbe'; брунатка, dunkelbraune Kartoffelart'; укр. бруня, пруня, Pflaumenart' буде

із італійського через польське посередництво; ці слова почуваються тепер як одна сім'я.

bryčka, до значіння: брика ‚schweres Lastfuhrwerk‘; бричка ‚leichter Korbwagen‘ не відчувається як чуже слово задля народньо-етимольогічної зв'язи із: брикати ‚leicht springen (von Pferden besonders)‘.

bryla — до замітки із італійського ombrello ще і укр. бриль (брілик, брілець) ‚Hut‘; простиий бриль ‚Strohhut‘; із польського?

brynda, укр. О; сюди: бриндувати ся ‚sich schmücken, Festkleider anziehen‘; за-бріндзати ся ‚beschmutzen‘ (спідницю за-бріндзати ‚den Rock mit Schlamm beim Gehen bespritzen‘) буде або із чеського bryndati ‚pantschen‘, або із *bryndza*: робити бриндзю > забриндзатися.

bryzgaję, bryzgati — порівняй етимольогічну замітку із фразою: сьміхом брїзнати ‚in Lachen ausbrechen‘; далі сюди: за-бризгати ‚beschmutzen‘.

brmę, brmęti — укр. О; порівняй кашуб. břmjel ‚Hummel‘ із: жмель ‚Hummel‘.

brńę, brńęti — є передусім споріднене із: *breę, breęati*; послідні форми там наведені під ‚Lautberichtigungen‘ є тільки розширення та звуконаслідуючі нюянси цієї основи.

bruchę, brucho — укр. О; сюди: брúхо, брúхо, брїх, ‚Bauch‘ ‚Wanst‘; брїхáč ‚Dickbauch‘; брухáтий ‚dickbauchig‘.

bugę, укр. О; мабуть сюди: бугало ‚Feuerring?‘; це слово ще затримане у старій обрядовій пісні, із затемненим значінням: не летї ж огнєний бугало . . . Грінченко 105. До питання зв'язаного із цим словом порівняй Rocz. Slaw. II. 108. Чи може треба це слово розуміти як: бұхало — бұхати (огонь бухає)?

buchaję, buchati 1. — до значіння бухати ‚herausschlagen von der Flamme, lodern‘.

buchaję, buchati 2., укр. О; сюди: бухтіти, бубен бухтіє ‚die Trommel dröhnt dumpf‘.

Під *buchaję, buchati 1, 2* — яке ще має перезвук (Ablaut) *bęch* - у *bęchę; bęchnę, bęchnęti* — ми мусимо обговорити форми із відмінним вокалізмом цієї багатой сімї слів. Вона представляється в укр. мові так:

бах! ‚Lautnachahmende Interjection (Schuss, Fall), Plumps!‘, бабáх ‚dssbe‘; бáхати, ба-бáхати ‚knallen, stossen, schlagen‘.

бех! ,wie oben: Lautnachahmung'; **бе-бэх** ,dsslbe'; **бэхати**, **бехати** ,schlagen etwas weiches, fallen auf etwas weiches, schiessen'; **бэвхати**, **бэбэвхати** ,dsslbe'.

бух! ,wie oben: Lautnachahmung'; **бу-бух** ,dsslbe'; **бúхати**, **бу-бúхати** ,werfen, schiessen, schlagen'; **бухí** — **бухí** ,Interjection: Husten'; **бухкотíти** ,donnern'.

bukajr (*bučr*), **bukati** — сюди ,mit Lautberichtigung': **бóвкати**, **бэвкати** ,brüllen, dumpf tönen, heulen'; далі **вставити: бучний** ,stolz, übermütig, geräuschvoll'; **бúчність** ,Stolz, Übermut'.

buchnr, **buchnr̄ti** — із відмінним вокалізмом сюди належить: **бахтáти** ,stark wachsen'.

bula (*buła*) — укр. О; сюди: **бúлька** ,Bläschen, Kügelchen'; **булькáтий** ,Glotzünger'; **очі вибулити** ,anglotzen'.

butaga, сюди ще: **бомáга** ,dsslbe'; порівняй етимологічну замітку.

bunt, до значіння: **бунт** ,ein Päckchen von Tabak, Zwirn, Seide — Aufstand'.

buńr, **bun̄iti** — буніти находимо ще у формі: **бжуніти**, яке має вставлене -ж- для ліпшого звуконаслідування; порівняй: **жичати**, **жабоніти** і. т. д.; далі ще з відмінним вокалізмом сюди вставити: **бинчáти**, **бíнькати** ,summen, schwirren'; **бинч** ,Hummel'; **биндюк**, **бендяк** ,dsslbe'.

Під осібною заміткою варта спігнути: **бинь—бинь!** ,Lockruf für Kühe'; **биня** ,Kuh, Kinderspr.'; **биньо** ,heulendes Kind, Kinderspr.'.

buńr, укр. О; сюди: **гбу́р** ,Lümmel, Grobian', із польськ.

buńr — в долішню замітку із італь: **bora** вставити ще: **бóра**, **бóрва** ,Sturmwind, Orkan'; **борвій** ,dsslbe', є вже уподібнення до віяти ,blasen, wehen'; посередником було може турецьк. **bóra** ,Sturmwind'.

butara сюди ще: **бúтир** ,kleine Hausgeräte, Hauseinrichtungsgegenstände'; це є основа рос. **бúторъ**, яке отже можна цілком добре виводити із мадярського **bútor**.

búza 2, укр. О; сюди: **бúзя** ,Mündchen, Kinderspr.'; **дáти бúзі** ,küssen'; далі білоруськ. **буся** ,Kuss'; **бúсиць** ,küssen (Kinderspr.)'.

buka 3, укр. О; сюди: **бузува́ти** ,bestrafen, schlagen, ausschelten, Verweiss erteilen' із польськ.; сюди і білоруськ. **бузóваць** ,schlagen, hauen'.

butěvь, **butěvka** + — сюди ще **бутля**, **ботля** за рум. італь. посередництвом < *bute*; але і мадярськ. *butella* (із італь.) можливе; рум. *butelcǎ* буде із укр. **бутелька**.

bzdviiv + — сюди ще: п'ютня ,Eimer'; далі до замітки: бутити ,schlagen, fällen', б'утина ,Holzschlag', бутин'ар ,Holzarbeiter im Schlag'; б'утин ,gefällter Klotz'; та це можна поставити і до *bútam* < італ. bottare, buttare ,stossen, schlagen' і додумуватись, що італійські робітники занесли цю термінологію в Карпатські ліси і звідсіля перебрали її другі; рум. butnar із б'однар.

bzrbotz — сюди ще: бормотати, бурмотати ,murmeln'.

bzrkajo, *bzrkati* — намість: боркут, буркут ,sprudelnder Säuerling' (із малярського, румун.: bureut, borcut) сюди поставити: б'оркати ,stutzen der Hühnerflügel, jemanden besänftigen'; б'орк'онь ,Pflanze, Melilotus officinalis'.

bzrtb — із відмінним вокалізмом: бурт ,ausgebohrtes Loch im Balken zum Einstellen der Bretter'; бурт'ити ,bohren'; може це під впливом: *bur?*

bzrz — сюди ще форми: без, б'езу; б'езя (із польськ.); буз; б'зік; далі б'узд'ерево.

byrajo, *byrati* — укр. О; сюди б'ірса ,Orkan, Sturmwind'.

bylkz — сюди: б'елькотати, булькотати ,stammeln, brodeln, glucken'.

С.

capajo, *capati* — до замітки ,Als Entlehnung ins Slawische sind aufzufassen', вставити: цап'іна, сап'іна ,ein hackenartiges Werkzeug zum Schleppen von Holzbalken im Schlag'.

Етимологія цього слова така: ,Lautnachahmend: Interjection beim schnellen Erhaschen'; мені здається, що цю основу треба би розширити так: кожде скоре, раптовне захоплення якогось предмету викликає також якийсь стук, звук; таким чином розвивається поняття ,тупотіти, гримати, шуміти', яке перемішується далі із ,бити, скакати, ударяти', виходячи із основи ,кількокрратно захопити, доторкнутись предмету'. Тому я слова як сербське *cipkati* ,hüpfen', чеськ. *capati* ,schwach mit den Füßen stampfen', під *cipka* поставив би ліпше ось у цю групу.

В укр. мові вона представляється однак перемішаною із ще одною інтерекцією, що також виражає ,б'истрий рух і звук', це є: цяп! ,Interjection beim Fall der Tropfen', і котра доводить до того самого розвитку поняття як: капати—капля; а ця є знову злучена із звуконаслідуючим: цяп! ,Interjection zum Anrufen der Hühner' (гляди: *cipa*), з якою вона поділяє звукову основу поняття.

Таким чином ми маємо групу: цап-, цяп-, якої основне поняття є ‚рух і згук‘ і яка представляється у цій ширині так:

цап! ‚Interjection beim schnellen Erhaschen‘; цапати ‚schnell ergreifen, reißen‘.

цяп! ‚Interjection beim Fall der Tropfen, Lockruf der Hühner‘, цяпати ‚tröpfeln, melken, schmatzen‘; цяпкати ‚piepen, piepsen — tröpfeln, träufeln‘; цяпка ‚Hühnchen, junges Huhn — ein Bischen, ein Tröpfchen‘.

цопати, цюпати ‚klopfen‘, цюпка ‚Goldammer — ein Bischen‘.

цуп! ‚Interjection beim Greifen‘, цупа! ‚Interjection beim Springen, Hüpfen‘; цупати ‚stampfen‘, цупити ‚fassen, haschen nach etwas‘; цупкати ‚mit Geräusch herabfallen (Obst vom Baume) — stampfen‘.

цюпати, цюпкати ‚leicht hauen, schlagen — fallen — schmatzen; küssen‘; цюпотати ‚plätschern — plappern‘.

цєпати ‚schlagen, knarren‘.

цєп! ‚Lockruf an die Hühner‘; цїпати ‚piepen‘; цєпята ‚junge Hühner‘.

ціп! ‚Lockruf an die Küchlein, Hühner‘, ціпкати ‚piepen‘; ціпка ‚Hühnchen‘.

Взаїмні впливи, розвитку понять, не дозволяють цап-, від цяп- відділити в особні групи і вимагають спільного обговорення.

сеч до долішної замітки: укр. О; сюди: ціха ‚Merkmal, Zeichen‘; ціхувати ‚vermerken, stempeln der Bäume im Holzschlag‘; цєха ‚Vereinszeichen, Fahne‘.

сєбра, укр. форми я доповнив би із поясненням так: цяпра, цяприна ‚Brunnenkasten‘; ці слова попали під вплив других форм звязаних із колодязем та щоденним життям: цєбєр ‚Brunneneimer‘, цєбєрка ‚Eiseneimer‘, цєбрити ‚mit dem Eimer Wasser holen‘; польськ. *ceber*; росс. цєбєрь, цєбарь, цїбарь, цєбрь ‚eiserner Eimer zum Wasserholen‘ < нім. *Zober, Zuber*; окрім того впливає ще: ведрó ‚Wassereimer‘; і так після цього маємо: цябрó ‚ausgehöhlttes Gefäß‘; далі форми: цєбри́на, цямбри́на, цєбрувати = цємбрувати ‚den Brunnen einfassen‘; форми: цімбра, цімбри́на будуть цілком нові із німецьких діалектів.

сєгі, укр. О; сюди: обцєньги ‚Zange‘; із польськ.

сєро, *сєпити* — до замітки ‚Bildungen in der Bedeutung »erstarren, steif werden«, укр. О; сюди: ціпеніти, заціпеніти ‚erstarren, steif werden‘.

cěsar'ь — цар, цари́на ‚Schlagbaum, Weideplatz, Acker‘; у значінню ‚Schlagbaum‘ цари́на належить до цар із *cěsar'ь*; але як ‚Weideplatz, Acker‘ із рум. țarine < лат. terra; так само укр. цара ‚fremdes Land, Fremde‘ є із рум. țară ‚Land‘.

cica — оця група ‚Lallwörter der Kindersprache‘ представляє ся із ріжним вокалізмом в укр. мові так:

ціця ‚Brust, Zitze‘, ціцати ‚saugen‘.

ціцка, ціця ‚Brust, Zitze‘.

цяця ‚alles Schöne, Kinderspr.‘; цяцянка ‚Spielzeug‘; цяцяти ся ‚spielen‘.

цуц! цуцү! ‚Lockruf für Hunde‘; цуцүкати ‚die Hunde rufen‘; цуц, цуцик, цуценя ‚junger, noch saugender Hund‘; цуцляти ‚saugen‘.

цюця ‚Hund, Kinderspr.‘; цюцяти, уринieren, Kinderspr.‘; цюці! ‚Interjection: das Kind will hinaus‘.

Порівняй до цуц-, цюць- ще: *кищ-*.

cikažo, cikatı — ‚Alles lautnachahmend‘; ця група виглядає в укр. мові так:

цік! ‚ein Ruf auf die Schafe, damit sie weitergehen‘; цікати ‚auf die Schafe rufen‘; цівкати ‚piepen‘, цівкүн ‚Singdrossel‘.

цекотати ‚plappern‘.

цікати ‚läppern‘; циконіти ‚zittern‘.

цок! ‚Schallinterjection: Schlagen auf etwas hartes‘; цокати ‚schlagen, ticken, klappern (mit den Zähnen)‘; цокати ся ‚die Oster-eier an einander schlagen‘; цокотати ‚plappern‘.

цукати, цюкати ‚mit der Axt auf Holz schlagen‘.

cimiter, до замітки »із мадярськ. cinterem« вставити ще укр. цінтір.

cın, укр. ціна є із польськ. cyna; але: цінь ‚Zinn‘; ціна ‚Zinngefäß‘ будуть нові форми із німецького.

clo, укр. О; сюди: цло ‚Zoll‘; із польськ.

cofac, укр. О; сюди: цофати ся ‚sich zurückziehen‘, із польськ.; цафати ‚dsslbe‘; чи це може до: *cäf?*

cuca — укр. О; гляди: *cica*; цюці! ‚das Kind will harnen‘; цюцяти ‚harnen, Kinderspr.‘; чергується із: сюсі! сюсяти ‚dsslbe‘.

cıkar, чи укр. цукор із польськ.? Форма цукер можлива; але цукор, цукур, тяжче; це є все прями переходи із німецького; до замітки ‚із грецького‘ вставити: сахар; під впливом цього маємо потім: цукар.

curö, curēti — укр. О; сюди оця група, якої основа є ‚Lautnachahmung‘:

цюр! цюр! ,Interjection für Rinnen'; цюрити, цюріти, цюркотіти ,sprudeln, rinnen, stark giessen'.

цурува́ти ,mit Geächtze winden, drehen'.

цоркати ,leicht klopfen, klirren'; цоркотіти ,balzen (Auerhahn), die Sense klopfen'.

цва́ркати ,zwitchern, unverständlich sprechen'.

це́ркати ,melken, spritzen'; цве́ркати ,dsslbe'.

ці́ркати ,melken, spritzen'; цві́ркати ,das Geräusch beim Melken'.

цір! цір! ,Interjection für das Vogelgezwitcher'; ціркати, цірча́ти ,zwitchern, piepen'; цві́ркати ,dsslbe'; також: цвірінь! цвірінькати ,piepen, plappern'; цвіркун ,Grille'.

Як ми бачимо, форми цар-, цвар- чергуються з собою. Остання представляє собою звуконаслідуючу поправку.

cwał, укр. О; сюди: чвал ,Galopp'; чваль ,Raschheit, Behendigkeit'; чвалом, чвалем ,im Galopp, im gestreckten Lauf'.

До замітки: чамбу́л ,reitende Streifwache der Kosaken oder Tataren' < dschag. čarpaul ,Angriff'; але звідкілля взялось тоді в укр. слові -м-? Може ліпше було б поставити це слово до čambúl (Radloff III. 1942) ,ein breiter Riemen mit einer Schlinge; wenn man denselben über die Beute wirft, so zieht sich das eine Ende zusammen; mit demselben werden Gefangene gemacht'; із цього останнього значіння можна би виходити.

cvik, укр. О; сюди: цві́кати ,unhöflich reden, sticheln'; цві́чити ,üben, abrichten'; цві́чення ,Übung' із польськ. (властиво із військового австр. жаргону).

cvrkajo, *cvrkati* — укр. О; гляди: *curǫ*, *curěti*.

Загальна замітка.

Український мовний матеріал потребує ще оцих артикулів у словарі:

1. цмок! ,Interjection für einen Schmatz, Kuss'; цмо́кати (mit den Lippen schmatzen, schlürfen, küssen'; цмо́котіти ,gurgeln, rauschen'.

цма́кати ,schmatzen'.

Але їх пожна поставити і до smoktati, smakъ.

2. цьом! ,Interjection für einen Schmatz, Kuss'; цьо́мати ,küssen, Kindsprch.'; цьо́мкати ,zwitchern (Vogel), schmatzen'.

цям! ,Interjection für das Schmatzen mit den Lippen'; ця́мкати ,mit den Lippen schmatzen'.

3. цвіг! ,Interjection für den Peitschenknall, — schlag; цвігати ,mit der Peitsche schlagen, geisseln'; цвіг ,Geißel';
цвігати, цвігнути ,klopfen, schlagen';
цвягнути ,mit der Peitsche stark schlagen';
цвóх! ,Interjection für den Peitschenschlag'; цвóхати ,peitschen, schlagen'.

4. ца́хати ,schreien, poltern';
цóхля, цьóхля ,eine redelustige Frau';
цéхлити ,kreischen (Elster)';

5. цінь! цінь-цінь! ,Interjection für das Vogelgezwitscher';
цінькати ,vom Laute des Finken: zwitschern'; цінькало ,Fink,
Haubenlerche'.

цень! ,Interjection für Geplapper'; цвенькати ,zwitschern, un-
verständlich sprechen'; цвентіóх ,redelustiger Mensch'.

цьонь! ,Lockruf der Pferde, Schweine'; цьонька ,Pferd, Schwein,
Kinderspr.'; цьонтати = цінкати; цьонкати ,grunzen (Schwein)';
цюник ,Spatz, Rohrammer'.

Всі вони в своїй основі полягати муть на звуконасліду-
ванню.

Ї.

їа́са — укр. О; сюди 1. цяця ,Alles Schöne, Kinderspr.';
цяцянка, Spielzeug'; цяцяти ся ,spielen'; цяцькати ся ,Umstände
machen'; але на мою думку їх ліпше лишити при *cica* — гляди
там); 2. чі́ча, чі́чка ,Blume, schöne Sachen, Spielzeug, auch Kinderspr.';
чі́чаний ,schön, rosetten geschmückt'; чі́чкі plur. ,künstliche Blumen,
die als Kopfschmuck von den Mädchen benützt werden'.

Здогад, висказаний Розвадовським (Rocz. Slaw. II. 75) що
до походження цього слова, мабуть оправданий і я нахожжу
в словарі Радлова форми, що могли би бути його джерелом:
,kas. tel. alt. *čáčak* ,die Blume, die Blüthe'; *čáčak* ,ein Kopfschmuck
der Frauen', *čičak* ,die Blume'; але і турецьк. *chichek* ,Blüthe, Blume'.

Але і мадярське *csics, csicsó* ,die Zierrat, der Schmuck' треба
ще узгляднити.

Із укр. буде рум. *cicea* ,lieblich angenehm', *ciceagliu* ,blumen-
artig', бо вони ограничені на Буковину.

čachno, čachnoti — сюди ще (Schwundstufe): чхну́ти ,hin-
siechen'.

čajька — чайка має два значіння, Kiebitz, Möwe — Barke'.
Я здогадуюсь, що в обох значіннях є на сході джерело цього

слова, і вказую на турецьк. *chây* ‚ein Fluss, Stromm, Bach‘; *châylak* ‚Geier, Habicht‘; мадярськ. *csajka* ‚Kahn‘; *csajkó* ‚Ohrenkäfer, Zangenkäfer‘; *sajka* ‚Boot, Barke‘; рум. *șaică* ‚ein Boot, Barke auf der Donau und dem Schwarzen Meer‘.

čalъ — укр. О; сюди: *при-чаліти* ‚ein Fahrzeug an das Ufer ziehen und anbinden, ans Ufer stossen, landen‘; *причал* ‚ein Tau, womit das Fahrzeug angebunden wird, Landung, das Festbinden des Fahrzeuges am Ufer, Landungsplatz, Hafen‘; *чалка* ‚Landungsplatz‘; *чалити ся* ‚mit jemandem verkehren‘.

čарајѝ, čарати — мені видається, що тут треба виходити із первісного звуконаслідування: ‚щось скоро вхопити — стукнути, гримнути — із шумом ходити, водою, болотами лазити‘; ця сім'я представляє ся так:

чáпати ‚ergreifen, reissen, — langsam herumgehen‘; *чалáпати* ‚im Kot herumgehen, die Füsse im Wasser pantschen‘, *чáпайло*, *чяпайло* ‚Bachstelze‘.

чéпати reissen; *челéпати* ‚waten, plätschernd gehen auf aufgeweichter Strasse‘; *чепуляти* ‚hinken‘.

чóпнути ‚anschlagen‘;

чúпати ‚wankend gehen‘;

тому звязок *čарла* із цією групою є цілком певний.

čарак, укр. О; сюди: *чапрак* ‚Satteldecke‘.

čара 1, *чáрка* є demin. до *чáра* ‚kelchartige Trinkschale‘.

čара 2, укр. О; сюди може: *чáркати* ‚streicheln, streifen, anstossen‘; ліпше до *čьркајѝ, čьркати* — *чэрхавий* ‚knorrig‘ (?)

čáта, як джерело укр. польськ. слів подане мадярськ. *csata* ‚Schlacht, Scharmützel, Herde, Horde‘; я хотів би предложити друге пояснення, виходячи із укр. фрази: *лежати на чатах* ‚auf Vorposten sein, wachen‘; *іти, стояти на чати* ‚auf Vorposten sein, stehen‘; *чати* у степах відбувались таким чином, що на стовпі, або дереві побудовувалась платформа із дашком із соломи чи галуззя і туди по драбині вилізали козаки на чати; тому я це слово поставив би до турецьк. *chàti* ‚Dachgestell‘.

čавѝка — сюди передовсім: *чáвкати*, *чвáкати* ‚schnalzen, schmatzen‘.

-čе, укр. О; сюди: *конь-че*.

čемодан, укр. О; сюди: *чемодан*, *чамайдан* ‚Koffer‘.

чемайдан не є, як Фасмер (Rocz. Slaw. IV) думає, під впливом *майдан* ‚freier, unbebauter Platz‘, а є контамінація із *майдати* ‚wedeln — (occasionell) — wandern, gehen‘; отже ‚Reisetasche‘.

čeremšša — укр. О; сюди: Черемош ‚Nebenfluss des Pruth, Flussname‘.

četa — укр. О; сюди: четá ‚Paar (neu aufgenommen); старе є: чіт чи лишка? ‚gerade — ungerade?‘; до цього порівняй Rozwadowski, Roc. Slaw. II.

čerša, čersbna + — сюди ще черéха ‚grosse, fleischige Kirsche (Prunus Puracina)‘; та чи це є стара форма?

čedo — сюди ще: нащáдок ‚Nachkomme‘; нащадіти (хлопця жінці) ‚einen Knaben dem Weibe erzeugen‘; — ся ‚seinen Anfang nehmen, aufkommen, zur Welt kommen wollen — aufkeimen‘; порівняй із значінням цих слів етимольогічну замітку!

čestb — друк. ошибка; не ščáste, a ščáste.

čik, укр. О; сюди: чик ‚Schlammpeizker, Wetterfisch‘.

činz, činŋ, činiti — розвиток поняття: ‚machen, tun, — zaubern‘ замічаємо і в укр. мові: чинкі ‚Zauberei, Hexerei‘; чиніта ‚Zauberer‘; далі сюди ще: нáчиння ‚Tafelgerät‘; причіна ‚Ursache‘; таким чином ‚auf diese Art und Weise‘; чинбá ‚Gärben, Zubereitung des Leders‘; чинбáр ‚Gerber‘.

čirikajo, čirikati — основа ‚Lautnachahmung‘; ця група представляє ся так:

чіркати, чірікати ‚zierpen, trillern‘; чірка ‚Singvogel, Kinderspr.; чіркати, чичіркати ‚zwitschern‘; чиркун ‚Regenpfeiffer‘; чёркати, черкотáти ‚rieseln, leise rauschen — klingen‘; черчет ‚Singvogel‘;

чуркотіти ‚rieseln‘; чуркало ‚Quelle‘.

čistb — до значіння чистинá ще ‚freies Feld, freie Stelle im Walde‘.

čitb — укр. О; сюди: чітавий ‚grossgewachsen, schön, ordentlich‘.

čobot, джерело тур. čabata означає ‚Bastschuhe‘; тому треба для теперішнього поняття ‚Stiefel, Lederschuhe‘ прийняти злуку із боти ‚Stiefel, Lederschuh‘, до *bot*.

čohá, укр. чўга, чугáня ‚wollenes Oberkleid, eine Art Mantel‘, так само як і польськ. *czuha*, на мою думку, не є із турецьк. осм. *čoha*, а із мадярськ. *czuha* ‚Kleid, Kutte, Schafpelz; weisser grober Mantel, Decke‘.

čok- (*čuk-*): ‚Lautnachahmender Stamm‘; ось така реконструкція основ, як тут, підходить багацько ліпше для слів цього роду. Ця група представляєть ся так:

чик ‚Interjection für den Ausdruck des Schnittes, eines Zwitscherlautes‘; чікати ‚schneiden, zwitschern‘; чикотáти ‚zwitschern, krei-

schen'; чик, чикач, чикіт ,Elster'; чикіп ,Kohlmeise'; чилікнути ,einen Zwitscherlaut einmal geben'.

чекотати ,zwitschern, kreischen'; чичекати ,kreischen (Elster)';

чок! ,Interjection für das Klirren Anschlagen'; чокати ,klirren'.

чук ,Interjection für den Hopps beim Sprung'; чукати ,ein Kind in den Händen wiegen, aufwerfen — schnalzen'; чукікати ,dsslbe'.

čorba, укр. О; сюди: щербá ,Suppe, Ausgekochtes'; (?); це слово відповідає поданому рос. слову.

čučo, čučati — укр. О; сюди чакнути (чякнути Ž.) ,sich niederducken'; далі ще: чучва ,kleiner, hässlicher Mensch, verkümmertes Geschöpf'; чучверіти ,verkümmern, elend werden, einschrumpfen, abmagern'; чучело ,vermummte Larve'.

čuchz, čuchajo, čuchati — укр. О; сюди: чух ,Brandgeruch, Dunst, Gestank'; чухнути ,üblen Geruch los werden'.

čukz — укр. О; сюди чукурлій ,Haubenlerche, Wasserstaar'.

čvrčo, čvrčati — укр. О; сюди: чвіркати ,zierpen, zwitschern'.

čvbanz — до долішної замітки вставити: чобán ,Holzgefäss für Milch' < мадярськ. szobán.

čvbrz + — може сюди: чуберка, чубарка ,Milcheimer'.

čvkajo, čvkati — чикнути ,schneiden' належить до čok-(čuk-).

čvlgajo, čvlgati — укр. О; сюди: човгати ся ,schlendern'; човг ,Kratzfuss'.

čvlnz — форми чолén в укр. мові немає; сюди: човно́, човéн; діалект.: чо́ник, чо́нок ,Weberschiffchen'; до цього слова гляди: Smal-Stockyj-Gartner: Grammatik der ukr. Sprache 56.

čvta — укр. О; сюди: чмалéний ,quállend, dumpf'; чманіти ,hinbrütend hocken'.

čvparz — укр. О; може сюди: чепра́га, чепря́га ,Spange Klammer'.

čvrtz — укр. О; сюди: черма́нь ,Blut-Blau-Campecheholz'; чермо́ха, черму́ха ,Rotauge'.

Загальна замітка.

Український мовний матеріал потребує ще таких артикулів у словарі:

1. чах! ,Interjection für einen Schnitt, leises Schleichen'; ча́хати ,etwas abschneiden; fortgehen, forteilen'; ча́хнути, ча́ра́хнути ,einen wichtigen Schnitt, Stoss führen'; чва́ра́хнути ,laut fallen'.

чвохнути ,etwas anschlagen'; чвохтіти ,schmatzen'.

чух! чухі-чухі! ,Interjection für Kratzen, Reiben'; чухати ся ,sich kratzen'; чухавка ,Krätze';
чихати ся ,sich kratzen'.

2. чмих! ,Interjection für eine schnelle Bewegung, — einen Lufthauch'; чмихати, чмихнути ,forteilen, verschwinden, — blasen, schnauben'; чімхати, чімсати ,rupfen, zupfen'.

чémхати, чémсати ,zupfen, rupfen, — schnell gehen, eilen, laufen'; чемшіти ,hinschleichen'.

чмовх ,Spechtmeise, Kleiber'; чмóвхати, чómхати, чімхати ,den Hanf zupfen, reissen'.

Обидві групи мабуть будуть корінними варіантами до *češō, česati*.

D.

dáda укр. О; сюди в замітку вставити: дéдьо, дéде ,Vater'; дádос ,Haupt einer Zigeunerbande'; останнє із малярськ. *dáde* ,alter Zigeuner'.

-*daja, -dajb* — укр. О; сюди: продáй ,Verkauf'; на продáй ,zum Verkauf'.

damgá, укр. О; сюди: тамóжня ,Zollhaus'; тамóжений ,zum Zollhaus gehörig'.

daněk, укр. О; сюди: дánіель ,Dammhirsch'; із польськ. увійшло як ловецький вираз.

dárda італійськ. *dardo* ,Speer' увійшло в слов. мови за посередництвом малярськ. *dárda* ,Lanze, Spiess', та рум. *dardă* ,dasselbe'; (укр. дардán ,Tölpel' є із рум. *dărdăi* ,brummen, plappern' і сюди не належить).

deli, укр. О; сюди я вставив би за посередництвом малярськ. *deli* ,schön, herrlich': дельóна ,schönes Fräulein, Frau'; делóнный ,schön, anmutig'.

demeškinja, укр. О; сюди треба вставити в замітку до: Damascus, *damascēnus*, італ. *damaschino*: дамáска, дамасцénка, дамашівка ,Damascenersäbel, Damascenerdolch'; до італ. еспансь. *damasco* належить: адамáшок, -шка; адамáшка, одамáш, гол-дамáш ,Damast'.

deŋga, укр. О; сюди: дéнежка ,Kupfermünze, 1/4 Kopeken-geldstück' (із російськ.); дéнежний ,reich, vermögend'.

derz (dera) — укр. О; сюди: шкуро-дér ,Schinder, Geldleiher; деркій ,rauh'; дьор, дьóру дáти ,jemanden durchhauen, durch-prügeln'.

desnъ — укр. О; сюди: дэсна, десница ‚rechte Hand; дэсний ‚rechts‘; із церковслов.; дэсьбіч, десьбічний ‚auf der rechten Seite gelegen‘.

detelъ — у замітку ‚Bezeichnung für Klee‘ треба вставити: дятліна, дятловина ‚roter Klee‘.

dělo; dělaję, dělati — до значіння: неділя ‚Sonntag‘ вставити ще ‚Woche‘; далі сюди ще: по-неділок ‚Montag‘.

děva — сюди ще: дівбійник ‚Spanischer Klee‘.

diraję, dirati — до ‚Nominalbildungen‘ вставити: здірник, здірця ‚Schinder, Plünderer‘; здірство, здірщина ‚Plünderung, Schinderei, Betrug‘.

div, укр. О; див ‚etwas Böses; (böse Gottheit der Finsternis, Želech)‘; щоб на тебе див прийшов ‚ein Fluch: du sollst etwas Bösem begegnen, der Böse möge über dich kommen!‘

divan, укр. О; сюди: диван ‚türkische Ratsversammlung‘; диван ‚Teppich — Sofa‘.

dobъ — укр. О; сюди: дбблестъ ‚schöner Vorzug; Tugend‘; із церковслов.

dolamá, я не бачу причини, щоби укр. та російськ. слова були із польськ.; скорше навпаки.

dolbъ — укр. О; сюди: долббкувати ‚reifeln‘; долубати ‚meisseln, stochern, ausstechen‘; долобало ‚Meisselwerkzeug‘.

dostokan, укр. О; сюди: стакан, стаканчик ‚Trinkglass, Humpen‘.

dęsaję, dęsati — укр. О; сюди: дусати ся ‚schwer atmen, keuchen, — sich ärgern‘; дусити ‚würgen‘; -ся ‚ersticken, nicht atmen können‘; дускати ‚quetschen, würgen, strangulieren‘.

draban(a)t, укр. О; сюди: драбант ‚Trabant‘.

drabъ — укр. О; сюди: драбання ‚lumpiges, in Fetzen gekleidetes Weib‘; дарабан ‚zerschlagener Topf‘ (?).

dragaję, dragati — укр. О; з-дрігати ся, здригати ся ‚sich rühren, betroffen werden, schaudern, erbeben, erzittern‘; драглий ‚zitternd‘; драглїти ‚sich regen, — herabhängen, — gerinnen, erstarren‘; задля останнього значіння порівняй ще: *dręgaję dręgati*; до виразу: хмари драгліють ‚die Wolken tragen Schnee, Unwetter‘; порівняй — *dorga 3* — словінські форми із ‚Schwundstufe‘.

drasaję, drasati (draskaję, draskati) — укр. О; сюди з відмінним вокалізмом: дрбскати, дрбснути ‚ritzen, verletzen‘; -ся ‚rissig werden, zerspringen, sich splintern‘; дрбска ‚Ritze, Sprung‘.

Splitter'; далі порівняй: драшпати, дращину́ти ,ritzen, verletzen'; драшпáк ,alter Besen' із етимольогічною заміткою.

dreka — порівняй: дрáка ,Geschrei, Schlägerei' це належить до: драти, ,reißen', -ся ,sich herumschlagen': *derq, dbrati*.

drežga — укр. О; тут треба би спізнати: дриз ,Reisig, dürres Holz zum Feueranmachen'; може ще і дрясен, -ену ,eine Pflanze, Polygonum hydropiper'; порівняй етимольогічну замітку.

drešelj, drečhlj — до *dračh* — укр. О; сюди друхніти ,vermodern'; (?) — дру́хнути ,prasseln, knarren' або це є *друзгнати (?).

drěkь — укр. О; сюди: дрі́чний ,schön, artig'; дрічний хлопець ,stämmiger, wackerer Bursch'; із словацького.

dripa — укр. О; сюди: дрі́па ,schäbige, garstige Person'; за-дрі́па, за-дрі́панка ,Dirne, liederliche Person'; дрі́пи ,Fetzen Lappen'; за-дрі́пати ся ,sich mit Kot bespritzen'.

drombulja для укр. дрімба треба передовсім узгляднити рум. *drămbă* ,Brummeisen'; не як Фасмер думає: *trîmbă* ,Trompete' Rocz. slaw. IV.

drozdь, drozгь — дрозд і дало: дрізд; гляди Словар Грінченка.

drozgajь, drozгati — сюди можна би поставити: дружотати ,zerschmettern'; із *друзготати я думаю; укр. дру́зати ,schneiden', робить задля форми і значіння труднощі; можливо що і воно із *друзгати; але так само можливий і звязок контамінаційний із *drusajь і *duzajь?

drokь — укр. О; сюди я поставив би: друцькати ,zerstossen, zu Brei schlagen' із: *drozgajь, drozгati*.

drěgajь, drěgati; drěžь, drěžati — порівняй: *dragajь, dragati*; далі сюди: драглі ,Salze'; дрéгнути ,einen Schwung machen', дражніти ,es fallen Regenschauer'.

duda, укр. дудва ,Schierling, Kälberkropf' я виділив би звідсіля задля його значіння і поставив би до малярськ. *dúdva* ,Unkraut'.

duhán, дохán із малярськ. *dohánu*, але духán, дугán ,eine Sorte Rauchtobak'; дуганяр ,Tabakschmuggler' є із турецьк *duxan*.

dúka, до замітки вставити укр. дукат; польськ. *dúkat* ,grosse Gold- oder Silbermünze'.

dúplj, у замітку вставити: ді́плик ,Schnepfe'.

džeb, сюди ще: дзьобéнка ,Tasche, Hirtentasche'.

džigér, укр. О; сюди: джигі́ря ,Gurgel, Leber, Lungen eines Schafes‘.

džno — сюди ще: денце ,Boden, Deckel‘; днище ,ein Webegerät‘.

džrǝt’ǝ, džrǝtati — сюди ще: дати дїптю ,jemanden durchhauen‘.

dygajǝ, dygati, сюди ще: дьогнути, дьогну́ти ,einen Stich geben, einen Schlag, eine Zuckung verursachen‘, мене дьогнуло в сэрце ,es war für mich ein Stich ins Herz‘; дьогати, ,stechen‘ порівняй ще: *dygna*.

dyła, dyłǝ, dyłiti — сюди передовсім: для́ти ся ,säumen, in die Länge ziehen‘.

dyměǝ, dyměti — на перший погляд можна сюди поставити: демна́ти ,zum Essen die Gäste aufrufen, bitten, bewegen, anspornen, Mut zusprechen‘; але мені здається, що воно із рум. demnare ,einladen, zusprechen, höflich sein‘.

dyńb — сюди ще: днува́ти, днюва́ти ,den Tag zubringen, verleben‘; як днува́ли? ,übliche Begrüssung der Huzulen: wie haben sie den Tag zugebracht? Wie geht es Ihnen?‘; сего́дня ,heute‘; далі до замітки вставити: тїждень ,Woche‘.

dyrba — укр. О; сюди: дэрба ,Rodeland‘; дербі́на ,Rasenstück‘; дэрбати ,Rasenstücke schneiden‘.

dyrdoǝ, dyrdoriti — укр. О; сюди: дердер! ,ein Spiel im Kreislauf mit einer Schnarre‘; дїрдати ,trippeln, kleine Schritte machen, hüpfen‘; дирдо́ха ,mutwilliges Mädchen‘.

dyrgajǝ, dyrgati — дэргати (передовсім лен) ,Flachs riffeln‘; далі сюди ще: дэргало, дэргавка ,Flachsraufe, Riffel‘, задїрга ,Zänkerei, Streit‘.

dyrkajǝ, dyrkati — укр. О; сюди: дэркати, деркоті́ти ,knarren, klappern‘; далі ще: дерка́вий ,stotternd‘; дерле́нькати ,vom Bammeln der kleinen Glocken‘.

dyrl’ajǝ, dyrl’ati — укр. О; може сюда з відмінним вокалізмом: дрїлїти, дру́лїти, друля́ти ,wegstossen, wegschieben‘; друл ,Schiebekarren‘.

dyrskajǝ, dyrskati — укр. О; сюди може: дрїсь! ,Interjection für eine runde Bewegung‘.

Загальна замітка.

Я роблю уважним на:

дан ,Säule‘; да́на ,Göttin der Wasserkraft, vorgestellt als lebensvolles, schönes Mädchen‘; дана́ва ,Name eines Berges‘, гай-да́нати ,Frühlingslieder singen‘.

Е.

edьnъ (edinъ) — одинець означає передовсім ‚einziger Sohn, Kind‘; одинак ‚dsslbe‘; еднати ся ‚sich versöhnen, einig werden‘.

ei (*eji*) — сюди ще: їй Бóгу ‚bei Gott! (ein Schwur)‘.

elьcъ — укр. О; сюди: ялєць, -лця ‚ein Fisch (alburnus lucidus, leuciscus vulgaris)‘.

emъ, *imati* — до: ‚Nominalbildungen‘ вставити: при-емний ‚angenehm‘; емкій ‚zugreifend, fassend‘; емність ‚Fassungsvermögen‘; емко, adv. ‚schnell, pflffig, klug‘; наемник, наймит ‚Knecht‘; займище, займанщина ‚occupiertes Land‘.

Е.

eъp, *ečati* — сюди ще: заїкати ся ‚stottern, mit der Zunge anstossen‘; заїка ‚Stotterer‘.

etъp, *etriti* — сюди ще: зяйтрити ‚jemanden in Zorn bringen‘, -ся ‚in Wut geraten‘.

ezykъ — сюди ще: озор ‚Ochsenszunge‘, (із польськ.).

Ї.

emь, *esti* — сюди ще: обїсти ся ‚sich anfressen‘; наїсти ся ‚sich satt essen‘; далі: снідати ‚frühstücken‘; сніданок ‚Frühstück‘.

ěsnъ — сюди ще: яснити ‚es tagt‘; ві-яснити ‚etwas erklären‘.

ěždъbъ — укр. О; сюди: яшкар ‚Kaulbars‘.

Ф.

fàca, я сумніваю ся, щоби укр. фáцка ‚Ohrfeige‘ була із польського та щоби ці слова були із венеціянськ. *fazza* ‚Gesicht‘; між укр. польськ. словами а італійськ. є основна ріжниця в поняттю; фáцка не можна відлучити від фáцнути, фáцкати ‚ohrfeigen‘, фіцнути, фіцкати ‚anschlagen, mit etwas scharf werfen, ausschlagen‘; я думаю, що вони почасти полягають на звуконаслідуючих інтерекціях: фиц! хвиц! ‚Interjection für das Ausschlagen eines Pferdes, einen scharfen Schlag‘; почасти треба вишукати румунські або малярські слова, що могли послужити для них основою.

facolet, до угорськ. *fátyol* ще поставити: фáтьол ‚weisses Kopftuch, mit welchem die Neuvermählte bedeckt wird‘.

fajda, укр. О; сюди: хвайда ‚Nutzen, Gewinn (Грінченко) — eine Art Gesellschaftsspiel mit Nachfragen nach einem von Hand zu Hand gegebenem Gegenstand (Münze) (Желеховський)‘.

fânta, укр. О; у замітці *fant* ‚Pfand‘; сюди: фантувати ‚pfänden‘; за-фантувати ‚verpfänden‘; фант ‚Pfand‘; фанти ‚Pfänderspiel‘.

farfor, сюди ще: ф́арфур, фарфурка ‚Porzellan, Porzellanteller‘.

fariž, укр. О; сюди: хварінник ‚Pferdehändler, Pferdemakler‘.

fazol, сюди ще: фасу́ля; далі: квасо́ля ‚dsslbe‘, яке народньо-етимологічно оперло ся на: квасний ‚säuerlich, bitter‘.

fela, укр. О; сюди: хвель, фель ‚Gattung, Art‘; (дивного хвелю чоловік ‚ein Mensch von einer eigentümlichen Art‘ (Грінченко).

figa, в долішну замітку ще вставити: пі́гва ‚Quitte‘.

filar, укр. О; сюди: філя́р ‚Pfeiler, Säule‘ (із польськ.).

fîn, укр. О; сюди: ф́айний ‚schön, gut‘; із польськ. або прямо із німецького.

fochr, укр. О; сюди: фохи ‚Launen, Umstände machen‘ (із польськ.); так само: вахля́р ‚Fächer‘; вахлярува́тий ‚fächerförmig‘.

fortna, укр. О; сюди: фі́ртка, хвіртка ‚Pforte, Gartentür‘ (із польськ.).

fortúna, до значіння ‚фортуна‘ ще і ‚Sturm, Unwetter‘; тому воно в цьому значінню не із польського, а із рум. *furtună* ‚Sturm‘.

framuga, укр. О; сюди: ф́рамуга ‚Nische‘;

fresuji, із укр. ф́расувати ‚sich beunruhigen, sich kümmern‘ буде рум. *fraşui* ‚sich sorgen — stöhnen‘.

frymušny, укр. О; в замітці; сюди вставити: ф́араму́шка ‚Suppe; Gemisch von Mehl und Stärkemehl zum Bestreichen der Wände‘, ф́арму́га, ф́арму́га ‚dsslbe‘; я не думаю, що польські і укр. слова є із mhd. *war(m)muos*, а звертаю увагу на рум. *fărămuşie* ‚Brotkrümmchen, Überreste‘; *fărâma*, *fărîma* ‚Scherben, Trümmer, Überbleibsel‘; *fărîmare* ‚zerbrechen, zerkrümmeln, zerstückeln, — reiben, zerstoßen, zerquetschen‘; форми польські: *warmuszka*, *warmuz* будуть скорочення і народно-етимологічний звязок із: *war* ‚Ausgekochtes‘; в укр. словах такий звязок відчувається до мукá, мучний (діяль. мушний) ‚Mehl, mehlig‘.

fukajǎ, *fukati*, Lautnachahmend; ось ця група представляє ся із ріжнманітним вокалізмом так:

ф́акнути ‚stark blasen — auslöschen‘ до: ф́акати ‚schnauben‘;

ф́айкати ‚hin und her wehen, blasen, — flackern‘;

фійкати ‚aufbrausen, zornig werden‘; фик ‚ungezogener Bengel‘;

фійнкати ‚zischen‘;

фівкати ‚pfeifen, schreien‘;

фўкати ‚aufblasen, — anschrauben, — schelten‘; фук ‚Zank, Geschrei‘; фўкавиця ‚Schneegestöber‘.

фюкати ‚flattern; — pfeifen‘; далі сюди ще:

фуг’ати ‚schleudern, werfen‘; фуг’а ‚Schneegestöber‘.

fura, сюди ще: фіра, хўра ‚Fuhre‘.

furka, укр. О; сюди: фўрка ‚Rocken, Spinnrocken‘.

fustán, до рум. *fustă* я поставив би: фўста, фўсти ‚Wäsche‘; порівняй: *chozba*.

fɔfla, *fɔflati* — Lautnachahmend; ця група виглядає ось як:

фóфляти ‚lispeln‘.

фафўла ‚Trottel, Taugenichts‘.

фўфела, фўфелиця ‚heftiger Staubwind, Gestöber, — Schneegestöber‘.

fɔrkajo, *fɔrkati* Lautnachahmend; ця група має такий вигляд:

фіркати, фірч’ати ‚zirpen, schnurren‘;

фіркати ‚herumtollen, ausschlagen‘;

ф’аркнути ‚zischelnd aufflodern (Flammen)‘;

ф’оркати ‚schnauben‘;

фўркати ‚schwirren, huschen‘; фур-фур! ‚Interjection für den Vogelflug, für das Aufflattern, — oder für das Summen des Spinnrades‘; фўркало ‚Kreisel‘; фурч’ати, фурч’іти ‚schnurren, schwirren‘; чи сюди не ліпше поставити і: фурка ‚Spinnrocken‘ гляди: *furca*?

фр-фр! ‚Interjection für das Aufflattern‘; фруз ‚Sägehockkäfer‘;

Загальна замітка.

Мовний матеріал жадає ще таких точок:

1. фут! фут! ‚Interjection für den Vogeltriller‘; фут’іти, фут’іти ‚schnauben, blasen‘; фўткати ‚schnarren, dumpf trillern‘; фўтькало ‚Sumpfschildkröte — Brausekopf‘.

ф’іть! ф’іть! ‚Interjection beim raschen Wegfliegen — Vogeltriller‘; ф’ітькати ‚zirpen, zwitschern‘, ф’ітик ‚Wisperlein, Laubvogel‘; ф’ітькавка ‚dsslbe‘.

2. ф’оскати ‚pfauchen (Katze) — böse sein, zanken‘; ф’ошкавка ‚Stäubling‘; чи не ліпше сюди поставити: ф’охи ‚Launen‘ від *fochr*?

ф’ушкати ‚mit Geräusch, Gezisch ausströmen‘; ф’ушкавка ‚Spritze‘.

фіскавка ,schwarze Schlange, Kreuzotter (Pelias berus)‘ (фистіти ,pfauchen, zischen, pfeifen‘; фіща ,Ungewitter, Sturm‘ до: *chvistajɔ, chvistati*).

3. фолькати ,plappern‘; фльокати ,undeutlich reden — plappern‘.

флюкувати ,plappern — schwatzen‘.

4. Всі слова на *ф* — як початковий звук, які були переняті в давніших часах в укр. мову, показують подвійну початкову форму у Грінченка: *-хв-* і *-ф-*. Тому що звук *-ф-* є властиво чужий укр. мові, то треба уважати *-хв-* за правильного заступника чужого *-ф-*. Де стоїть тільки *ф-*, без паралельної *хв-* форми, там це слово є перебране в новіших часах. Тому було би правильно наводити у словарі: хв́лда, хвальш, хварту́х, хвасо́ля, хверша́л, хверя́ззя, хвія́лка, хви́лювати, хві́ртка, хвю́зія, хви́га; всі ці форми є у Грінченка.

Г.

gadajɔ, gadati — у замітку ще: на-гану́ти ,sich erinnern, jemanden erinnern‘; за́ганка ,Rätsel‘; загану́ти ,fragen‘.

gad'ajɔ, gad'ati — укр. О; сюди: до-гаджáти кому ,es einem recht machen, zu Gefallen tun‘; у-годжáти ,dasselbe‘; на взір: годíти ,sich versöhnen, friedlich vereinigen‘.

gagajɔ, gagati — укр. О; сюди: гага́кати ,schreien, überlaut reden, plappern‘; гага́ра, гага́к ,Seetaucher‘; сюди далі належать ще форми із звуконаслідуючою поправкою *-г-* та відмінним вокалізмом:

га́гати ,schnattern‘.

гиготáти ,wiehern‘, гигі́! ,Interjection für das Lachen, Weinen, Wiehern‘; гй́гати ,schnattern‘; гй́гнути ,verenden, verrecken, (den letzten Laut von sich geben)‘.

гéгати ,schnattern (Gänse, Enten)‘; ге́ге́! ,Interjection für das Schnattern‘.

гиготáти ,wiehern‘.

Чи не ліпше було би, так як *чок-* (*чок-*), зібрати під одну точку: ,Lautnachahmender Stamm‘ і *gagajɔ, gagati* і *gogot'ɔ, dogotati*, яких основа є звуконаслідування і долучити ще сюди і »*gugajɔ, gugati* || Lallwörter der Kindersprache«, які так само полягають на звуконаслідуванню; мені здається, що навіть *gog'ɔ, gog'nati* не можна із цієї сімі виділяти.

gajda, сюди ще: гайда, гайдáрка ,Flöte‘.

gajtán, укр. гайтán є слово головно уживане карпатськими пастухами, тому воно буде із рум. *găitan* ‚Rundschnur, Gürtelschnur‘.

gała, сюди ще із укр. рум. *gălușcă* ‚Kügelchen, Kloss, eine Speise: Krautwickerl‘.

galeta, до акценту: Ґелéта і Ґéлета; тому що укр. Ґéлево ‚dicker Bauch‘ уживається особливо і майже виключно у говорах карпатських, які граничать із Угорщиною, я не можу припустити, що це слово могло повстати із перехрестки: Ґелета ‚Scheffel‘ і черево ‚Bauch‘; мені видається, що воно із малярськ. *gelyvás, gelyva* ‚kröpfig, bauchig‘; *golyva* ‚Kropf, Geschwulst an Menschen und Tieren‘; ось то Ґел- находимо ще в другому гуцульському виразові: Ґеліох ‚Bauch, Dickbauch, Eingeweide‘, що також говорить проти того пояснення. До угорськ. *golyva* гляди Мікльосич Е. С. 71 і *glévvъ*.

gàlija, урк. О; сюди може: галіяра ‚Boot‘, яке мало би закінчення під впливом Ґалéра; та це може бути також форма, яка повстала із останнього слова.

galъ — укр. О; сюди ще з основним поняттям ‚schwarz‘: Ґалиця ‚schwarze Schlange, Geflügel‘; у Гуцулів означає це слово ‚alles, was Schaden macht, Geflügel, Schlangen, Hirsche‘; Ґалка ‚schwarzes Eichhörnchen, schwarzes Käferchen‘.

galъ, galiti 2 — укр. О; сюди може із відмінним вокалізмом: гильня ‚Wolfsrudel während der Brunstzeit‘; гильніти ся ‚in Rudeln umherlaufen (von Wölfen während der Brunstzeit)‘; далі: нагальність ‚Heftigkeit, Ungestüm, Dringlichkeit‘; мабуть також: на-ґаліти, на-ґиліти ‚jemandem etwas zuschanzen, durch Begünstigung zuweisen‘.

galъ, galiti 3 — сюди передовсім: гал ‚eine Waldlichtung, Waldwiese‘; Ґало ‚Waldlichtung, Waldsee‘.

gamrat, сюди ще: Ґахувáти ся ‚sich ausschmücken, sich auffallend aufputzen‘; далі: кáмрат ‚Kamerad‘; буде мабуть новішого часу і є перебране із німецького військового жарґону в Австрії; старим буде (із народньою етимольогією: брат ‚Bruder‘): камбрат ‚Kamerad‘.

garkajъ, garkati — || Lautnachahmend; оця ґрупа має такий вигляд:

ґар! ґар! ‚Interjection für Knurren, Hundegebell, — Zank‘; ґаркати ‚knurren, bellen, — streiten, zanken‘; ґаркáч ‚Fuchs‘; ґаркúн ‚böser, zanklustiger Mensch‘; ґарчáти, ґарікати, ґарúкати, ґар-

лікати ,dsslbe'; (гарк-: грак-) грак! ,Interjection für den Fall eines Gegenstandes, ein Gepolter'; г^ракнути, гр^якнути ,mit Gepolter fallen'.

гир! гир! ,Interjection für Knurren'; г^иркати ,knurren — streiten, zanken'.

гур! гур! ,Interjection für dumpfe Töne'; г^уркати ,poltern, klopfen, schlagen'; г^уркіт ,Getöse, Gerassel'; г^уркало ,Poltergeist, kleiner Wasserfall'; гурлікати ,girren, gurren'; (гурк-: грук-) грюк! ,Interjection für den wuchtigen Fall'; гр^юкнути ,wuchtig fallen'; гр^уч^ати ,dumpf dröhnen'; гр^уг^урати (із гург^урати) ,dsslbe'.

Форми грак-, гр^як-, гр^юк- можна поставити і до: *grajǫ*, *grajati*; *graǫ*, *grakati*.

gatb — в замітку вставити: гаїти ,mit grünen Zweigen schmücken'; за-гаїти (чим-щось) ,vollstopfen, verlegen'; про-гаїти ,aufräumen, Platz machen'; про-гаїти ліс ,auslichten'; ці останні значіння могли б може послужити підставою для вияснення його етимології, бо вони вказують на *galǫ*, *galiti*.

gata — до г^ача ,Fohlen', г^ачур ,junger Hengst' гляди: *at*.

gavornǫ — до долішної замітки ще: жай-воронок ,Lerche'; (побіч: жайвір, -ора; порівняй: гайвор побіч гайворон); у гайворон перша частина є: гай! гай! ,Interjection zum Verscheuchen der schädlichen Vögel, Raubvögel'.

gav'ǫ, *gaviti* — укр. О; сюди: о^гавний ,ungeheuer, groß'; о^гавний дощ ,ein fürchterlicher Regen'; гав^язний ,ungeheuer, gross'.

gazda, укр. О; сюди; г^азд^а, г^азд^а ,Hausherr, Herr, Wirt, Landmann'; г^азд^іня fem.; г^азд^івств^о ,die Wirtschaft'; г^азд^увати ,wirtschaften'; в Галичині та на Буковині загально вживане. Селяни між собою уживають цю назву тільки для того, хто має власне господарство, отже є в німецькому розумінні: ,Bauer'. Міський народ не відчуває цієї нюанси і уживає це слово в балаці із кожним селянином як титул; воно є почасти із малярського *gazda* ,Wirt', почасти із рум. *gazdă* ,dsslbe', яке ще тут треба вставити.

gazǫ; *gaǫ*, *gaziti* — укр. О; сюди може: о-г^азнути ,sich mit Reif, Schneekügelchen bedecken'.

gerdan, укр. О; сюди: г^ерд^ан ,mit Glaskorallen gesticktes Band, das von Mädchen als Halsschmuck, von den Burschen als Hut-schmuck benützt wird'; тому що це слово головно буковинсько-бесарабське, то воно є із рум. *gherdan*, *ghiordan* ,Frauenhalsband'.

glazǫ — укр. О; сюди: г^лазкі ,Senkbleie des Fischnetzes'.

glenъ — укр. О; сюди: глімати ‚schlucken, gierig fressen‘.

glëta, укр. О; сюди: глейт ‚Glasur auf den Töpfen‘.

glezъnъ — сюди передовсім: глэзень, -зня ‚eine Art Pflanze‘.

glëdaję, glëdati — сюди ще варта вставити: погляд ‚Blick, Ansicht über eine Sache‘; гляділо ‚Spiegel‘; вз-гляд ‚Rücksicht‘; до-глядати, на-глядати ‚beaufsichtigen‘; до: ‚Stümmelformen‘ вставити: гляд! гля! ‚da schau!‘.

glëvъ — укр. О; сюди: глевкій ‚letzig, bindig, — teigig, klebrig, wasserstriemig‘, глєвій ‚schlammig‘; глєвити, зглєвити ‚verderben (vom Käse)‘.

glina — укр. О; сюди: гліна ‚Töpfererde, Lehm‘; глинєць ‚Aluminium‘; глинїще ‚der Ort, wo Lehm gegraben wird‘.

globa — до значіння: глоба ‚1. ein von Natur aus schiefgebogener (herabgedrückter) Baum; 2. Eisenkeil; 3. Kummer, Sorge‘; порівняй етимольогічну замітку.

glob'ę, globiti — укр. О; сюди: глобіти ‚1. mit keilförmigen Pflöcken den »вал« in der Mühle befestigen; 2. kalfatern, mit Werg verstopfen‘; за-глобіти ‚vernieten, verkeilen, mit Keilen befestigen‘; з-глобіти ‚zusammenfügen, eng verbinden‘; до »Nominalbildungen« вставити: глобок ‚ein Keilchen, das zur Befestigung der Sense an den Holzhalter in den Sensenring eingeschlagen wird‘; до *glab* — вставити: глábці ‚Schlittenkufen‘; о-глáбля, о-глáблі ‚Blasen am Zahnfleisch der Pferde‘; до останнього поняття порівняй етимольогічну замітку.

glob'ę, globiti 2 — укр. О; сюди треба на мою думку вставити: глобити у поняттю, яке уживаєть ся в заклинаннях, де лихорадка відповідає, що вона іде: »сіпать і кидать, і трясти, і пекти, і знобіть, і глобить, і кров пить, і кість ломить«; Грінченко поставив коло цього слова питайник; його значіння є безумовно ‚aushöhlen, ausnagen‘, і воно належить сюди; глиб ‚Erdhöhle‘.

glota — сюди ще на мою думку і: голóта ‚arme Leute, Pöbel, eine Schar von Gesindel‘; тепер це слово почуваєть ся як утворене від: гóлий ‚nackt‘; порівняй замітку про: Ansatz **gzlota*.

glb'ę, glbbëti — укр. О; сюди мабуть: глибати ‚schwer mit den Flügeln bewegen, schwer mit Mühe fliegen‘; глібнути, глібніти ‚die Kraft verlieren‘; порівняй ще: *chaba*.

glbzdaјę, glbzdati — укр. О; гліззавий ‚schlüpfrig, klebrig‘.

gmâjna, укр. О; сюди: гміна, гміна, Gemeinde — Gemeindehaus (із польськ. — діял. в Галичині).

godъ; god'о, goditi — сюди ще: годіти ся ‚es klärt sich (vom Wetter)‘; у-годіти ‚jemandem recht machen‘; годіти ‚vergleichen, versöhnen‘; — кому ‚gefällig sein‘; до *godu*: у-гóда ‚Vertrag‘; з-гóда ‚Eintracht, Versöhnung‘; із польськ. *godło* ‚Wahlspruch, Losung‘ є: гéдло ‚Befehl, Auftrag‘.

gojb; gojo, gojiti — сюди ще: го́йний ‚freigebig, grossmütig‘; го́йно ‚grossartig‘; у цьому значінню із польськ.

golme 2. укр. О; сюди: о-голо́мшити, за-голо́мшити ‚betäuben‘; при-голо́мшити кого ‚jmd. ohnmächtig machen‘; голом-ші́вий ‚körperlich schwach, schäbig‘.

golva — сюди ще до *golvъnъ*: по-голо́вне ‚Steuer, Kopfsteuer‘; далі: голова́ч ‚Grosskopf‘; голова́тиця ‚eine Fischart‘; до ‚Komposita‘: пý-голо́вець ‚Kaulquappe‘ (порівняй слов. *pá-glavec* ‚dsslbe‘), о-гла́в, о-гла́вець ‚Pferdeggeschirr, Halfter‘.

gomola — у замітку ще: гоми́ла ‚eine Graspflanze Strauch‘; гомелува́тий ‚gelockt, wellenartig, reisigartig‘ (гомелува́та со́сна).

gomon, сюди ще: гумо́нява ‚Geschrei, Lärm‘; у замітку вставити: гам ‚Lärm, Streit‘.

gora — до *gorъibъ*: гірни́ця ‚Dachstube‘; гірні́ця ‚Steinbruch‘; гірня́к ‚Bergbewohner‘; го́рище ‚Dachkammer‘; до ‚Komposita‘: взгі́рря ‚Anhöhe, Gesenk des Berges‘; під-гі́рря ‚Hügelland vor den Bergen‘, па́-горок ‚Hügel‘.

gordъ — сюди ще: городі́ще ‚Ort, an welchem in alter Zeit Befestigungen waren‘.

gorno; gor'о, gorniti — укр. О; сюди: гряний; Грінченко переводить ‚grün‘; бо це слово уживаєть ся завсїди у злуці: гряна неділя—зелені свята ‚Pfingsten‘; очевидно воно не означає ‚зелений‘, а взяте із церковслов. і затратило значіння; грéний ‚dsslbe‘; грену́ха ‚ein Pfingstlied‘.

gornostajb — поняття ‚Hermelin, Wiesel‘ трохи вже при-темнене; народ розуміє під ‚горноста́й‘ часто якогось ‚птаха‘, а поети етимологізують це слово: гора + стати (Пачовський: Розсипані перли: дишуть груди горноста́ї ‚es atmen die aufrechtstehenden Brüste‘).

gorъkъ — сюди ще: гіркі́ня ‚Bitterpflanz‘; гірчі́ти ‚bitter machen‘; до замітки **gorucha* вставити: гору́шка (Demin. до гору́ха) ‚Barbarakraut, Senfkraut‘.

gor'о, gor'eti — сюди ще: грянь, lodernde Kohlen, — Licht-nelke‘; далі: за-горі́лець ‚Fanatiker‘; за-горі́лий ‚sonnengebräunt — heissblütig (Temperament)‘.

gospodь — 6) *gospodyni* укр. О; сюди: госпо́діння ,die Hausfrau, die Wirtin'; є загально вживане як fem. до господар.

goveдо — сюди передовсім: го́вядо (діял. го́ведо) ,Hornvieh'; (говéдо ,ein Schimpfwort' із словацького).

goba 2 — сюди ще: губка ,Feuerschwamm'; польськ. *huba* ,Schwamm', *hubka* ,Feuerschwamm' будуть скорше із укр. як із чеськ. мови.

gostь — сюди ще: густина́, гуца́к, гущ ,Dickicht, Gebüsch'; ча́сто-гу́сто ,sehr oft'; гу́сто ,oft'.

guzь — сюди ще: гузня́нка ,Mastdarm'; із польськ.: гу́зик, гудзик ,Knopf'; гуз, гудз ,Knoten, Beule'; гуздрати ся ,zögern, herumbasteln'; подібні до польських *k*-формів є: кустрéць ,Furunkel, Geschwür, Struppe'; (кустри́ця ,eine Pflanze' належить до *kustь*).

grajь, *grajati* — сюди вставити: з-гря́я ,Haufen, lärmende Schar'; із у-вокалізмом: грúяти ,krähen, krächzen' (вóрон груе ,der Rabe krächzt').

gramata, сюди ще: грама́тка ,A. B. C., Erinnerungsbuch'.

grana (*granь*) — сюди ще: грóно ,(Wein)-Traube'; гроні́ти ся ,sich zu Traubenbüscheln verbinden, — auswachsen'; у замітку ,ро-слин': грани́ця ,*cetraria islandica*, ein Moos'.

granь; *graniца* — із польск. *gruń*: грунь ,Bergrücken'; порівняй ще: рум. *gruń* ,Kinn'; *graniца* ,Grenze'.

grězdь — укр. О; з відмінним вокалізмом: грізд, грозду ,Schliesszapfen, Propfen'.

grochotь — сюди ще із відмінним вокалізмом: грѣхнути ,mit Gepolter fallen'.

gromь — сюди ще: громні́ця ,ein Feiertag': стрі́тенне ,Mariä Lichtmess; — Kirchenkerze, Talisman gegen den Blitzschlag'.

gròdajь, *gròdati* — порівняй польськ. *grędać się* ,sich drehen, winden', із: гряді́ти (ша́пку на го́лову) ,die Mütze auf den Kopf aufsetzen (aufdrücken)', далі діял. гружа́ти ,drehen, rühren'; гружа́ти масло ,Butter machen'.

gròзь; *gròзь*, *gròziti* — сюди ще: грузі́ло ,Gesenke am Fischernetz'; далі до nhd. *grus* ,Schutt' ще: грузь ,Trümmer, Schutt'.

grьmь, *grьmėti* — сюди ще вставити з відмінним вокалізмом:

гримати, гримóта, гримоті́ти — гирмóта, гирмоті́ти ,poltern, schlagen, dumpf tönen'.

грі́мати ,herumpoltern, stampfen, schreien, zanken'.

грумотіти ,dumpf kollern, rasseln'.

guba; сюди ще: три-губáч ,einer, der grosse Lippen hat'.

guga, *gugati* — чи не буде польськ. *guga* ,Beule' із ма-
дярськ. *guga* ,Drüsengeschwulst, Kropf';? Укр. гугля ,Beule';
гуглювáтий ,mit Geschwüren bedeckt' будуть також із чужого
джерела; може мадярськ. *gugyela* ,der Ballen'.

gukъ; *gukajъ*, *gukati* — || Lautnachahmend; ця група пред-
ставлять ся так:

гáкати, гагáкати ,plappern, schwätzen'; галя́кати ,dsslbe'.

гукáти ,laut rufen'; гугу́кати ,dsslbe'; гук ,Lärm, Wasserfall',
гúкало ,Rohrdrommel'; гулю́кати ,zanken'.

гик ,Geschrei zum Aufscheuchen'; гíкати ,stottern'.

гавк ,Hundegebell'; гавкотн́я ,dsslbe'; гáвкати ,bellen, kläffen'.

гíвкати ,rufen, krächzen (Eule)'.

У основі є всякі інтерекції: га! гу! гугу!; гав! гив! які
виражають звуки оточення.

gula — укр. О; сюди: гúля, гу́ля, гúлька ,Geschwür, Beule'.

gulъ, *guliti* — укр. О; сюди: гилíти ,schlagen, hauen'.

gušcerъ — укр. О; сюди: гущíр ,Hitzfieber wegen Erkältung';
порівняй слов. *kúšcer* ,Geschwüre der Halsmandeln'; укр. слово
буде із рум. *gușter* ,Krankheit, Bräune, Krupp' і буде отже ,Rück-
entlehnung'.

gъmъžъ, *gъmъžati* — сюди ще: гéмзати, гémзати ,kitzeln';
гимзíти ,wimmeln'.

gъrnъ — сюди ще: горнéць ,Topf'; народньоетимологічний
вплив від гарячий, роз-гар-ювати: гарнець; із польськ.: гáр-
нець ,ein Mass'.

gъrstъ — сюди ще: гóрстка ,eine kleine Anzahl'; прí-горщ,
прí-гíрщ ,handvoll'.

gъrzdavъ — укр. О; сюди мабуть: горзити ся ,sich spreizen';
горзíна ,Faschine, Geflecht aus Reisig'.

gyb'ъ (*gybajъ*), *gybati* — до долішної замітки вставити:
Пере-гин-сько ,ein Ortsname in Galizien'.

gydъ — сюди ще: о-гíда ,Ekel, Abscheu'; о-гíдно ,ekelhaft';
польське: *ohyda*, *hydzić się* будуть із укр. мови.

gyža — укр. О; сюди: гижкí, гишкí ,kalte Füße als Gallert-
speise'; гíшель ,Schienbein' (dial.)'.

Загальна замітка.

Укр. мовний матеріал потребує ще цих точок:

1. гам ,Interjection für das Mundzumachen, Schlucken, Essen, Kinderspr.‘; гáмати ,essen, Kindspr.‘; порівняй із цим: gūmām, gūmati ,gierig fressen‘ під *gum-* (*gom-*).

2. геп! геп-геп! ,Interjection für den Schlag, Fall‘, гéпати, герéпати, гергéпати ,wichtig schlagen, — fallen‘; гéпа ,Hinterkopf — Rücken‘.

гоп! ,Interjection für den Fall, — Sprung‘; гóпати ,schlagen, — springen‘; гопáк ,Springtanz‘; гóпкати; ,springen, hüpfen‘.

гуп! гуп-гуп! ,Interjection für den dumpfen Schlag, Fall‘, гýпати ,dumpf schlagen‘; гýпало ,Rohrdommel (Moorochse)‘; гупгýпати ,dsslbe‘.

3. гацáти ,hüpfen, tanzen, sich tummeln‘.

гець! ,Interjection für den Sprung, Hüpfen, — Ruf für die Hunde zum Beissen einer Person‘.

гиц! ,Interjection für den Sprung‘; гицкати ,hüpfen, springen‘; гицати ,auf dem Pferde beim Reiten gerüttelt werden‘.

гоц! гóца! ,Interjection für den Sprung‘; гоцáк ,ein Tanz mit Spring- und Hupffiguren‘; гоц, plur. гоци ,Sprünge‘; взяти когось на гóчки ,aus jemandem einen Narren machen‘; гóця ,Frosch, Kinderspr.‘

гуц! гуц-гуц! ,Interjection für das Springen, nach oben geworfen werden, Schaukeln‘; гýцати ,ein Kind hätschelnd nach oben werfen‘; гýця ,Wiege, Kindsprch.‘

4. гай! гай! ,Ein Ruf zum Verscheuchen der Raubvögel‘; гáйкати ,Raubvögel, Geflügel verscheuchen, wegtreiben‘; галáйкати ,herumschreien‘; галáйстра ,Volkshaufen, Kinder‘.

гей! ,Ein Ruf auf die Ochsen: Vorwärts!‘; гэйкати ,schreien, antreiben‘; гэйкати ся ,sich sorgen machen‘.

гий! гій! ,Ein Ruf zum Verscheuchen des Wildes‘; гійкати ,schreien, schimpfen‘.

гой! ,wie oben‘; гóйкати ,schreien‘; гойк ,Geschrei, Lärm‘.

гуй-ц! ,Interjection zum Verscheuchen der Ferkel‘.

5. гісь! ,Interjection zum Vorwärtstreiben der Schafe‘.

гейсь! ,Interjection zum Vorwärtstreiben der Ochsen‘.

гайсáти, гасáти ,herumtollen, herumlaufen, herumtanzen, hüpfen‘; галасáти ,herumschreien, lärmern‘; гáлас ,Lärm‘; галасáйко ,Schreier‘.

6. галá! ,Interjection zum Vertreiben des Geflügels: fort!'; галáкати ,schreien'.

гиль! гіля! ,Interjection zum Verscheuchen der Gänse besonders, auch Geflügel, Tauben'.

гель-гель! ,Lautnachahmung des Gänsegeschnatters'; гель-гель! ,dsslbe'; гелькати, гельгати ,schnattern'; гелькотіти ,dsslbe'.

гуль! гуль! ,Lockruf für Tauben'; гулі! ,dsslbe'; гуля ,Taube, Kinderspr.'.

7. гуттіо! ,Verscheuchungsruf für das Wild, — Wölfe'.

готь-та ,Ein Ruf auf Pferde: Vorwärts'.

гить-тя, гет-та, ,dsslbe'.

8. грег-отати, грегати ,quaken'.

Н.

hajdamak(a), польське *hajdamaka* із укр.

hajduk, укр. гайдук буде прямо із мадярського або рум. *haïduc*.

hák, укр. О; сюди: гак ,Haken, Angelhaken, Hufeisennagel, Ackermass'.

haléř, укр. О; сюди: гелер, гілер ,Heller' (це із німецького — новішого часу).

ham, укр. О; сюди: гамувати ,hemmen'; — кров ,Blut stillen'; — ся ,sich zurückhalten, kaltes Blut bewahren'; гамулéць ,Bremse'.

hámišnyj, під увагу ще рум.: *hamiși* ,arglistig, hinterlistig'.

hana, сюди передовсім: гана ,Schimpf, Schmach'; на-гана ,Tadel, Rüge'.

harap, сюди під увагу рум.: *arapnic, harapnic* ,lange Peitsche, Geißel'; *hăřăřăi (hăřtapăli)* ,zerstückeln, zerschlagen, prügeln, hauen, zerren, zausen'.

hejtman, укр. атамán, отамán, ватаман означає передовсім ,Anführer einer Abteilung der Kosaken, — Anführer, Aufseher über eine Gruppe von Schnittern, Fischern, Arbeitern'. Ці слова не є з польського: *hetman*; із цього польськ. слова є гетьман ,Oberster Befehlshaber der Kosaken, Regent der Ukraine'. І тут виринає питання яким чином це слово *гетьман*, яке по сей час задержало свою форму і дуже живе історичне поняття, могло змінити ся в *атаман, отаман, ватаман* і так звузити своє поняття? Ні польське *hetman*, ні укр. *гетьман* не можуть, на мою думку, бути основою для них.

Може можливе таке пояснення: укр. гетьман перейшло в рум., де воно звучить *hátman* ‚Heerführer, Befehlshaber‘; і на цьому ґрунті звужується поняття. Це слово повертає в укр. мову як *гатáман* (із вставкою *-а-* для гармонії звука, як це часто в укр. мові буває), — і в ньому має перевагу ось це звужене поняття.

Форма *атáман* затратила аспірацію; форму *отáман* пояснює явище, що часто вживані слова, які починаються на *-а-*, перемінують його в *-о-*: Одам, Адам; Одрій, Андрій; Оврам, Аврам; форма *ватáман* є контамінація *атаман* із *ватáга* (із тат. *vataha* ‚Menge, eine Bande, Fischereigenossenschaft‘), *ватáжок* ‚Oberhirt, Räuberhauptmann‘.

Але треба продумати і таку можливість: загально ще й тепер уживається на Україні для назви, титула провідника слово *батько*. Це є решта традиційних козацьких звичаїв, які знову свій корінь мати муть у подібних традиціях турко-татарських. Батьку мій — як фраза, з якою звертається хтось при розговорі до свого провідника, звучить по тур. *ata-my* ‚Mein Vater-Führer‘; при дуже вузьких зносинах козацтва із Турками можна припустити, що **atamy* у змислі ‚Führer‘ було в тих часах перебране із турецького і вступило в контамінацію із *гетьман*, другим словом із значінням ‚Führer‘, перебираючи його окінчення *-ман*.

herbata, укр. О. сюди: гербáта, гарбáта ‚Tee‘.

honositi, укр. О; сюди: гонорувáти ся ‚sich rühmen, prahlen, groß machen‘.

hýřiti, укр. О; сюди: за-гірити ‚verderben, verlieren, vergeuden‘.

Ch.

chab'o, *chabiti* 1 — сюди ще також: хáба, хабéта ‚Pferd, Schindmähre‘.

hájde, укр. О; сюди: гайдá ‚vorwärts, marsch!‘;

hájkati (*hájkam*), укр. О; сюди: гáйкати ‚scheuchen, jagen, vor sich hintreiben‘; гáйтáч ‚Treiber‘; порівняй замітку 4 ст. 42.

chaj'o, *chajati* (*chati*) — сюди передовсім: хáя ‚sorgenloses, ruhiges Leben‘.

härām, *härati*, укр. О; сюди мабуть: гаратáти ‚schlagen, zerstören, zerstückeln‘; чи не можна би уважати основою цього слова рум. *hărăt* ‚Kämpfer, Kämpfe‘; *hărăți* ‚reizen, necken, — plänkeln, scharmützeln‘ (Tiktin, Rum.-Deutsch. Wtbuch. 721)? ети-

мольогія рум. слова непевна: або до рум. *hart* ‚Kampf‘, яке є із польск. *haré*, або до церковнослов. *гъвати*, серб. *hrvati* ‚kämpfen‘; коли Тіктіна думки правильні, то це є Rückentlehnung.

charalug, укр. О; сюди: харалужний ‚stählern‘; харалужний меч ‚stählernes Schwert‘.

chasa, укр. О; сюди: хазія ‚Gesindel, Haufen‘.

hätār, сюди ще у долішну замітку: котара ‚Feldhütte, Feldumzäumung‘.

chlapajo, *chlapati* — укр. О; сюди: хлап ‚Schnarre am Musikinstrument‘; під впливом *ляпати*, *хяпати* ‚klatschen, spritzen, є паралелі до польськ. і сербськ. слів ‚Regenwetter‘: хляпаніна, хляпаніця, хляпавіця ‚kottiges, regnerisches Wetter‘.

Далі сюди ще: хлєпгати ‚schlürfen‘; і до долішньої замітки треба вставити: хланути ‚gierig sein‘; хлан ‚Abgrund‘; за-хланий, за-хланний ‚habgierig, habsüchtig‘; за-хланність ‚Habsucht‘.

chlastajo, *chlastati* — сюди ще: хлоста ‚eine Tracht Prügel‘; хлости дати ‚durchhauen, strafen‘;

chlepajo, *chlepati* — укр. О; сюди: хляпати ‚klatschen, spritzen‘; хляп! ‚Interjection für einen Spritzer, Wassergeäusch‘; хляпайло ‚Plauderer‘; далі варіант: хлябати ‚wanken, sich hin und her bewegen‘; із відмінним вокалізмом сюди ще:

хльоп! ‚Interjection für das Wassergeäusch‘; хльопати ‚plätschern‘;

хлюп! ‚wie oben, besonders: Wellenschlag‘; хлюпати ‚vom Klatschen der Wellen, — plätschern‘; хлюптати (порівняй: хлєпгати) ‚schlürfen‘; порівняй: *chълbajo*, *chълbati* — польські: *chlupać*, *chълupać*.

chлѣbъ + — сюди ще: хлібіти ‚schmeicheln‘; під-хлібство ‚Schmeichelei‘; під-хлібляти ‚schmeicheln‘.

chlodъ — укр. О; сюди: хлудіна ‚Reisig, Strauch‘.

chlujo, *chlujati* — сюди ще: хлонути ‚sich plötzlich ergießen, — vom Hervorbrechen des Wassers‘.

chmyl'ati — укр. О; сюди: хмула ‚Phlegmatiker‘; хмулавий ‚welk, matt, trüb (Wasser)‘; хмулістий ‚mürrisch, unrein‘.

chodъ; *chod'o*, *choditi* — сюди ще ці паралелі: за-хід ‚Westen‘; при-хід ‚Eingang, Einkommen‘; ходак ‚Bauernschuhe‘; хіднік ‚Pfad‘.

chocholъ (*chochълъ*) — сюди ще з відмінним вокалізмом: хихлялий ‚buschig (Haar, Tannenreisig)‘; хахулатий ‚buschig, schopfartig (Vogel)‘.

chochoť'q, chochotati — оця звуконаслідуюча група представляється так:

хіхіхі! ,Interjection für das Gekicher'; хіхи, plur. ,Gekicher'; хіхотати ся ,lachen, kichern'.

хихіт ,das Lachen'; хихотати ся ,lachen'.

хехе! ,Interjection für das Lachen'; хékати ,auspusten';

хаха! ,Interjection für das laute Lachen'; хáхоньки plur. ,Witze, Spässe'; хахákати ,lachen'; це є редуплікація до хáкати ,schwer atmen, pusten'.

хоха ,kokette Frau'.

cholpъ — сюди ще (з польськ.): хлбпець ,junger Bursch, Bube im Kartenspiel'; скорочене: хльо! ,Anrede, Ruf: Bursch!'; ласкаючи: хлоню!

chomъtъ + — сюди ще: хамут ,Kummet'.

chop- — укр. О; сюди: хіп, хап, хоп! ,Interjection für das Springen, Hüpfen, rasche Bewegung'; зрештою окрім цих форм знаходимо тільки: гоп! Порівняй загальну замітку 2 ст. 42.

chorogy + — сюди ще: корогóв, корогвá ,Fahne'.

choť'q, chotěti — до chъť'q вставити ще: хтївість ,Begierde'; хтївий ,begierig'.

chozajin, сюди ще форми: хозяй, хажай ,Wirt, Hausherr'; хозяїн є авґментація.

chodogъ + — сюди ще вставити: хендóгий ,rein, ausgeputzt'; о-хандóжити ,ausreinigen, ausputzen'; із польськ.

chochnajъ, chochnati — укр. Ї; сюди: хухнявий ,näselnd'.

chraçq, chrakati — укр. О; ця група звуконаслідувань представляється так:

хрякати ,sich räuspern, schneuzen, aushusten, ausspucken'; хрякотіння, хряки ,Speichel, Schleim'; хрявкати ,mit Geschmatze fressen'.

хрóкати, хрьóкати ,grunzen — das Wasser schlagen'; хрóкало ,Stange zum Aufschlagen auf das Wasser beim Fischfang'; хро-хро! ,Interjection für das Schweinegrunzen'.

хрўкати, хрїóкати ,sich räuspern, — grunzen'; хру-хру! ,Interjection für das Schweinegrunzen'.

chrapajъ, chrapati — до значіння: храп також ,Bosheit, Groll'; мати на кóгось хрáпа ,auf jemanden böse sein'; хрáпи ,Nüstern des Pferdes'.

chrěnzъ — хрін і хрон; генетив хрону, хрену, хрїну.

chrizma, укр. О; крижмо, крижма ,ein Leinentuch, worauf der Täufling bei der Taufe auf die Hände der Patin gelegt wird, um die Ölung, Salbung und Wasserbegießung zu empfangen' треба лишити при *krizma*; але сюди: крижмувати ,firmen'.

chromъ — укр. О; сюди: хро́мий ,lahm, hinkend'; хро́міти ,lahm werden, hinken'; хрома́к ,lahmes Schaf'; хромо-ла́ба ,hinkender Mensch'.

chrupajo, *chrupati* — в долішню замітку ще вставити: хрум-кати ,knabbern'; хрумсати ,dsslbe'; хру́нькати ,grunzen — knuspernd fressen'.

chrъbъtъ — сюди ще: по-хрѣбтина ,Wirbelsäule, Rücken'; далі: хирбѣт ,Rücken'.

chudъ, білоруськ. *chúdkij* ,schnell' задля значіння буде із **chotъ* до *chot'o*, *chotěti* —.

chuchajo, *chuchati* — укр. О; сюди: ху́хати ,hauchen, anblasen'; хух ,Aushauch'; ху́хри plur. ,Eingeweide beim Fisch: Blase'.

chukajo, *chukati* — укр. О; сюди: ху́кати ,Atem herauspfauchen, pusten, pfauchen'; хук ,ein Ausblasen des Atems'; дати ху́ка ,einen Schuß abfeuern'; але ці слова можна поставити і до попередньої точки і зрівняти їх із чеськ. *chúkati* ,blasen', слов. *hūkati* ,hauchen, pusten'; порівняй ще замітку: *gukъ*, *gukajo*, *gukati*.

chul'a, *chuliti*, у замітку до чеськ. *pri-húlití se* ,sich anschmiegen, sich ducken' вставити: гулі́ти ,verlocken, verführen, mit falschen Versprechungen hinhalten'; за-гулі́ти ,verlocken, verführen'; при-гуля́ти ,anschmiegen, andrücken'; — диті́ну ,ein Kind anschmiegen — beruhigen'; при-гу́лень ,Bastard von einer zahmen Stutte und wildem Hengst'.

chvějo, *chvějati* — сюди ще: хвірса, хвірса ,Sturmwind, Ungewitter, Schneeverwehungen'; порівняй польське *chwierutać* ,schwanken'.

chvistajo, *chvistati* — сюди ще: фисті́ти (із хвисті́ти) ,pfauenchen, zischen, pfeifen'; фі́ща ,Ungewitter, Sturm'.

chvostъ — сюди ще: хво́щ ,Schachtelhalm'; хво́щанка ,der aus Schachtelhalm gemachter Besen zum Waschen, Reinigen'; хваст ,Unkraut'.

chvѣrkajo, *chvѣrkati* — укр. О; сюди: фі́ркати ,ausschlagen' порівняй ще *fѣrkajo*, *fѣrkati*.

chvѣrl'o, *chvѣrliti* — укр. О; сюди я поставив би: фу́ряти ,werfen', мабу́ть із: хвурляти.

chz̄bz̄tz̄ — укр. О; сюди: хопта́ ,Unkraut, Attich‘; хобда; хобза.

chylz̄ — сюди ще: на́-хил ,Liebhaberei‘; при-хильний ,wohlwollend, zugetan‘.

chyńo, chyniti — укр. О; із задержанням основного поняття від *chylz̄* ,schwach, welk, gebeugt‘; сюди належить діял.: хіндя, хінди ,Fieber, Influenza‘.

chȳr, сюди ще прокляття »а гир би ти загірив ся« ,jede Spur (Gerücht) möge nach dir verschwinden — verloren gehen‘.

chyrz̄ — до долішньої замітки вставити до польських форм: харла́к, харла́й ,armer Teufel‘.

chyt'o, chytiti — до долішньої замітки вставити: хистіти ,verdecken, verwahren, schützen‘; — ся ,beschützen, verstecken‘; хисткий ,wankend, kränkelnd‘.

I.

ičo, ikati — сюди ще: ікати, за-гікувати ся ,stammeln, mit der Zunge anstossen‘, гікавка ,Schlucken‘.

igo — укр. О; сюди: іжиця ,Buchstabenbezeichnung‘; іжицю прописать ,jemanden durchhauen‘.

ikra 1 — до значіння треба замітити ще: ікра́ ,Kuheuter‘.

ikuna, укр. О; сюди: ікона ,Heiligenbild‘; іконоста́с ,Bildwand (Altarwand) in der Kirche‘, канаста́с є під впливом: канархати, гляди: *kanarchz̄*.

imela — сюди ще: ямелі́на ,Pflanze‘.

indyk, сюди ще: індю́р, індо́р після: качуп, качоп.

istz̄ba + — у етимольогічну замітку вставити ще як Rückentlehnung із мадярськ. *szoba* ,Stube‘ укр. со́ба ,Zelle‘.

izjan, укр. О; сюди: изя́н ,Verlust, Schaden‘ (тільки в Желеховського Слов.).

izumrud, укр. О; сюди: изумру́д ,Smaragd‘; изумру́довий ,smaragden‘.

J.

jagla — укр. О; сюди: я́гли plur., я́глиця ,Engelwurz‘; я́гличка ,Busch-Windröschen‘.

jamurluk, укр. форми: я́рму́лка, я́рмі́лка є народно-етимольогічні уподібнення до я́рмо ,Joch‘, на підставі круглої форми я́рма.

jarlyk, укр. О; сюди: я́рлік ,Schein, Freizettel, Pass‘.

jasák, укр. О; сюди може належить: ясá ,Bekanntmachung, Aufruf, — Ehrensallut durch Geschützschüsse'; ясїти ,verkünden, anmelden'; ясувáти ,dsslbe'.

-jašq, -jasati, -jaš. — тут ще замітити: ó-паска ,Gürtel'; зá-паска ,dsslbe'; о-пасáння ,Umfassung'.

jančq, jaukati — укр. О; сюди з відмінним вокалізмом: йóйкати, я́йкати ,jammern, wehklagen'; вони полягають на йой! яй! ,Interjectionen beim Wehklagen', я́вкати ,wimmern'.

jelito — укр. О; сюди: ялїтї plur. ,Eingeweide, Magen, Gedärme'.

jelžkž — укр. О; сюди: їлкі́й, елкі́й, илкі́й ,ranzig'.

jugajq, jugati — укр. О; сюди: ю́гнути ,forthuschen, entkommen, entfliehen'.

jutit', сюди: при-ю́т ,Obdach', прию́тний ,gastlich, freundlich'.

К.

kabak, у значінню: ,Krug, Schenke' є кабак із первісного німецького джерела: kabache, kabacke; але як ,Kürbis, — Kopf' це слово є із kabak (Radloff II. B. 437) ,der Kürbis'; мадярськ. kabak ,Kürbisflasche'; kobak ,Kürbisflasche, Pilgerflasche, — der leere Schädel, Hohlkopf'; сюди ще: кабачкї plur. ,Kürbissamen'.

kačka, сюди ще: кáчур, кáчор, кáчер, кáтир ,Enterrich'; я хтїв би зробити уважним на: kačir (Radloff II. B. 340), де є наведений цитат, в котрому це слово означає ,grosser Vogel'.

kačula, укр. О; може сюди: качу́лка, качулéя ,Mohnkopf'.

kadyk, укр. О; сюди: кадик ,Adamsapfel'.

kafar, укр. О; сюди: кáфар ,ein Rammblock, Rammé'.

kafr, укр. О; сюди камфóра ,Kampfer'; камфорівка ,Kampferspirituss'; камфорóвець ,Kampferbaum'.

kalabalžk, укр. О; сюди: калабáлік ,Gezänk, Hader, Tumult, Wirrwarr'; скорочено: кабалі́к ,dsslbe'.

kalafát'ž, укр. О; сюди: конопáдити, коно́пити ,belästigen, reizen, necken, locken'; -ся ,vor langer Weile vergehen, in Unruhe sein'; коно́па, коно́падь ,unruhiges Verhalten, Unruhe'; — падає на кого ,es juckt jemanden'.

kalafjor, сюди ще: карáфйол ,Blumenkohl'.

kalafonja, укр. О; сюди: кольофóнїя ,Geigenharz'.

kałarapa, сюди ще з народньою етимологією: ріпа ,Rübe'; калярі́па ,Kohlrabi'; також: галяре́па уживане.

kàlavre, укр. О; сюди: калавѣрці plur. ‚Stiefel mit aufgeschlagenen Röhren‘.

kalъ — сюди ще: каліло ‚Lehm zum Tünchen‘; каленія ‚Schüssel zum Bereiten vom Lehmgebrei‘; за-кál, за-калець ‚nicht ausgebackener Teig im Brod‘.

kàmp, укр. О; сюди вставити: кѣмпа, кимпїна ‚Flussinsel, Werder‘.

kan 2, укр. О; сюди мабуть: канáр coll. ‚Schörpse, Böcke‘.

kanak, укр. О; сюди мабуть: через мадярськ. kankó ‚Bauernkleid‘ канка ‚Kopfreif — Frauenkleid‘; або це належить також до *kanka*.

kanát, у замітку вставити: канáт ‚Seil, Tau‘.

kándža, укр. О; сюди мабуть із народно-етимольогічним опертям на *дзюб* ‚Schnabel‘ кандзюба ‚der Haken‘.

kánta, укр. О; канді́йка, конді́йка ‚eine Art hölzernes Gefäß — bauchiges Gefäß mit einer Schneppe, — zum Weihen des Wassers in der Kirche‘; остання форма оперла ся на кондак ‚kurzer Kirschenlobgesang‘; порівняй із цими словами рос. кандея ‚Kanne‘.

kantár, сюди ще: цѣтнар ‚Zentner‘ > сѣтнар.

kanura 1, укр. О; сюди: канур ‚Fetzen, Lumpen‘;

kanura 2, укр. О; сюди: кану́ра ‚Erdhöhle‘.

kapur, сюди ще: хавту́ра ‚Überreste des Totenmahles‘; хавтур ‚Bestechung, — Pfarrereinkommen in natura‘; хапту́р, хаптура ‚dsslbe‘; народно-етимольогічний звязок із: хапáти ‚schnappen‘; далі сюди ще: капту́р ‚Mönchskapuze, Frauenhaube‘; капту́рник ‚Mönch‘; у замітку вставити: капарáн ‚Mantel der Donaukosaken mit Ärmeln — порівняй серб. koporan ‚Art Kleid mit Ärmeln‘.

каръ — укр. О; сюди ка́пище ‚Götzenbild‘; із церковслов.

ка̀рѣ, *карáли* — сюди ще: с-ка́пати ‚unerwartet sterben‘; ка́пка ‚ein Bischen, ein Tröpfchen‘; капра́вий ‚triefäugig‘; відмінно: копра́вий ‚dsslbe‘; ко́пра ‚Augentriefwasser‘.

kára, сюди ще: га́ра ‚Fuhre, Wagenkiste‘; кару́ца ‚Kutsche‘.

karban, укр. О; сюди: скарбѣна, скарбѣнька ‚Geldkästchen in der Kirche, Gotteskasten‘; церк. вираз.

karda, укр. О; сюди: ка́рда ‚Eisenbürste zum Krempeln, Reinigen der Pferdehaare, Wollkratze‘.

kardūn, укр. О; сюди може: кардѣвник ‚Sparganium simplex; — ramosum‘.

karnéř, укр. О; сюди: карна́вка ‚Kirchenbüchse, Sparbüchse‘.

karpuz, сюди ще: гарбу́з а з нього польск. *harbuz*.

kartofel: карто́фля є контамінація: Га́ра ‚Wagenkiste zum Abführen der Kartoffeln‘ і карто́фля; карто́ха, карто́шка є вплив рослинних закінчень: -о́ха, -о́шка, -о́шки.

kasajo, *kasati* — (друкар. ошибка: *kasati* намість: *kasaty*); вставити до 1. за-каса́ти ся ‚sich schürzen, — aufschürzen‘; до 2. за-каса́ти когось ‚jemanden überholen (von Pferden)‘.

kastřъ, укр. О; сюди: кастрáт ‚Verschnittener‘; каструва́ти ‚kastrieren‘.

kásta, укр. О; сюди: ка́шта ‚Kasten, Schriftkasten, Setzkasten‘.

katrán, укр. О; сюди мабу́ть: катра́н ‚eine Pflanze, crambe tatarica‘; із перенесенням запаху на квітку.

katřga, сюди ще: ка́терга ‚dsslbe‘.

kával 2, сюди ще: ‚шту́ка і кавáлок‘! ‚eine nicht ganz glaubwürdige Erzählung‘; із nhd. kabel: ка́белка, ка́балка ‚mit Pech eingeschiertes Tau, Seil‘.

kavъka — сюди ще з відмінним вокалізмом: кéвкати ‚krächzen‘.

kéca, укр. О; сюди може: кéца ‚zottige Wollendecke‘.

kerván, укр. О; сюди: каравáн, каравáна ‚grosser Wagen, Trauerwagen, einander folgende Reihen von Menschen, Wagen, Booten‘.

kiló, укр. О; сюди: кила́ ‚ein Mass‘.

kina, укр. О; сюди мабу́ть: кині́вний ‚launig, kapriziös‘.

kipa, укр. О; сюди: кі́па ‚Ballen, dicke Frau, — ungeschickter Mensch‘.

kizil, укр. О; сюди може: кізлик ‚eine Art Blume (Želechowski)‘.

kladъ, *klasti* 2 — неясне: не-клáн ‚Beiwort des wilden Ebers in der Fabel‘ пояснює Грінченко із каба́н-неклáн; каба́н-ніклáн; каба́н-іклáн і воно малоб значіння ‚der Eber mit grossen Zähnen‘.

klepъ — укр. О; сюди: кля́па ‚alte Kuh‘.

kloc укр. О; сюди: кльо́ц ‚Baumklotz, Stamm; (waldtechnischer Ausdruck)‘.

kločъ, *klokati*, — укр. О; сюди: кльо́кати ‚glucksen‘ кльо́чити, balzen‘; кльо́ка ‚Gluckhenne; kvok — лі́пше поставити до *kvakati*.

klomb, укр. О; сюди: кльо́мб ‚Blumenbeet‘; із польськ.

klorpъ 2 — укр. О; сюди: кло́п ‚Wanze‘.

klъcajъ, klъcati 2 — сюди ще із звуконаслідуючими вставками: клáцати ‚mit den Zähnen zusammenschlagen‘; клáнциати, клáмцати ‚dsslbe‘; кленцáк ‚Kernbeisser‘.

knafel, укр. О; сюди: кнóпка, кнóпки ‚Knopf‘.

kúukajъ, kúukati — укр. О; сюди: за-княвчáти ‚winseln‘.

koka, укр. О; сюди: кóко ‚Ei, Kinderspr.‘; коко-рúдка із кокогрúдка ‚Klümpchen, Tannenzapfen‘.

kolačъ, до значіння: ‚radförmiges Festgebäck‘.

kolēdra, укр. О; сюди: каля́ндра, коля́ндра ‚Pflanze, coriandrum sativum‘.

kolimogъ, сюди ще: колі́мажар ‚Wagenschmiereverkäufer‘; порівняй сербськ. kolimaha ‚Wagenschmiere‘.

kolo — до замітки вставити ще: коля́са ‚Kalesche‘.

kolt'ъ, koltiti — до другого відділу вставити: колотáти ‚klopfen, rochen (vom Herzen)‘; колáт, -ту ‚ein Klopfschlag‘.

komolъ, укр. О; сюди: комéль, -мля ‚dickes Ende eines Balken‘; комóлий ‚hörnerlos‘.

komora 3, укр. О; сюди: за-камáрок ‚Schlupfwinkel, Versteck‘.

komže 4, укр. О; сюди: камізі́лька, камізі́лок ‚Weste‘.

konop'a + — замітити: конóпля-колóння.

konъ — 1. за-кíн не означає ‚Beichte‘ а ‚heil. Abendmahl, Kommunion‘. 3. сюди ще: коньче, конéчно ‚notwendig, dringend‘.

kopa — до значіння: копá ‚Bund von 60 Garben‘.

korъje — до другого відділу вставити: копíй, -ія ‚Münze‘.

korab'ъ + — сюди ще: карабéль ‚Schiff‘; у замітку вставити до фінськ. karvas ‚kleines Ruderschiff‘ ще: карбáс ‚grösseres Boot‘.

kormola + — сюди ще основа: коромóла ‚Verschwörung‘.

korpaвъ (*chorp-) — укр. О; сюди: хрáпавий ‚rauhrrissig, uneben‘.

korstěbъ (*chorst-) — укр. О; сюди хоростíль, хорустíль ‚Wiesenschmarrer‘.

korъbъ — сюди ще вставити: двá-крат, трí-крат (із црквслов.).

korvajъ — тут слід замітити народну етимольогію: коро́гвай із опертям на: коро́гва ‚Fahne‘; порівняй значіння ‚Festgebäck‘.

kostelъ 2, укр. О; сюди: каштеля́н ‚Burgverwalter-Senator‘; каштеля́нство ‚Senatorenwürde‘ із польськ.

kostъ — до другого відділу вставити ще (до порівняння із польськ. kostkać, koškać ‚in die Hände klatschen‘) ко́ськати ‚beruhigen; streicheln, — Pferde anlocken‘; ко́ся ‚Pferd Kindspr.‘; кось-кось! ‚Interjection zum Anlocken der Pferde‘; тому мабу́ть

ці слова ліпше поставити: *kosno*, *kosnoli*, бо вони розвились із поняття ‚Pferde anrühren, streicheln‘.

koš, до транскрипції: не *koševój*, а *koševýj*; далі сюди ще: кошэй ‚dreigliedrige Kollonne, Haufen‘.

koľ 1 — до третого відділу: укр. О; сюди: котара, Hürde, Umzäunung für die Schatherde, — Vorhang‘.

koľ 2 (**koty*.) ‚кóтва Lehnwort wegen o‘; сюди однак ще вставити: кiтва, кiтвиця ‚Anker‘.

koľo, *koľiti* — в другий відділ вставити ще: катуляти ‚wälzen‘; далі сюди ще: кiткати ‚kitzeln‘.

kover, сюди ще форми: кобёр, -бра; кобёрець ‚Terpich‘.

kovyl'v: укр. ковінька означає рід підкованої палки; але це значіння може бути не первісне.

koдрь — сюди із мадярськ. ще: кундóсити, конто́сити ‚die Wolle krämpeln‘; кундель ‚Hunderufname‘.

kramruju, укр. О; сюди: краплювати ‚krämpeln, die Wolle kratzen‘; крапель ‚Krämpel‘; крапну́лець ‚ein Teil des Webstuhles‘.

krasa 3. — сюди ще: красотá ‚Schönheit‘; красу́ля ‚rotbraune Kuh‘; крáшанка ‚Osterei‘.

krešo, *kresati*: порівняй слов. *krěmsati* ‚mit stumpfer Hacke hauen‘ із крёмсати ‚behauen — etwas verpfuschen‘; чи це -мне буде вплив *kremy*, *kremene* — бо ще й тепер в народі є звязок живий фрази: крёмiнь кресáти ‚mit dem Feuerstein Feuer schlagen‘.

krekajo, *krekatì*: — тут можна би вставити із поясненням, що наведені слова представляють форми із звуконаслідуючими поправками, ще:

крáнькати, крáнкати ‚krächzen, ächzen (Rabe)‘;

крунькати, кругунькати ‚dsslbe‘;

крáмкати ‚krächzen‘;

кру́мкати ‚dsslbe‘; крумкáч ‚Rabe‘.

krěkz — укр. О; сюди належить: жабо-кряківка, та воно впало жертвою народної етимології: крякати ‚krächzen, — quaken‘ і означає: ‚ein mit Fröschen angefüllter Teich‘.

krizb, неясне: по-чикрiжити ‚zerstückeln, zerschneiden‘ я пояснив би так: крiжити, крiжáти ‚kreuzförmig legen, — kreuzen‘ перемiшалось в значiнню із: кришiти ‚zerkrümmeln — zerschneiden‘, i вступило в контаминацию із: по-чiкати ‚zerschneiden, zerstückeln, (sehr oft gebraucht in der Kinderspr.)‘. Або i правдоподобнiйше: по-чiкати i по-кришiти дали: по-чик-ришити,

а тому, що ріжуть часто хліб чи другі річі навхрест: -ж- із крижати вплинуло на це слово і дало: почикрїжити; воно булоб отже подвійною контамінацією і властиво сюди і не належало би; сюди ще вставити: кряж ,Rückenkreuz — Hügel'; кряжіти ,schwer arbeiten, ohne den Rücken aufzurichten'.

krokaјo, krokati — укр. О; сюди: крокотій ,Schlangenkraut'.

krugla, укр. О; сюди: крўжка ,Krug, Flasche — Armenbüchse'; народньо-етимольогічний звязок із кружляти ,im Kreise herumreichen', або крўглий ,rund'.

kruchъ — до етимоль. замітки: я роблю уважним на осамотніле: крўнутися ,sich beeilen, sputen'; коли би *крунути було ,stampfen — schnelle Schritte machen', то його тут можна б використати.

krul'о, kruliti — укр. О; сюди: крулак ,ein Haken'.

krustalb, укр. О; сюди: кристаль, кришталь ,Kristallglas'.

krъcha, укр. О; сюди: крїшка ,ein Bischen, ein Bröckchen'.

krу, krъve — сюди ще: су-крўвиця ,Blutwasser'; крѣвний ,Verwandter'.

krујo, kryti — сюди ще: по-крївало ,Decke'; скрїто adv. ,heimlich'; крїївка ,Versteck'.

kъaft, укр. О; сюди: гешефт, гешефт ,Geschäft' (нове — властиво із жидівського жаргону).

kъuga, укр. О; сюди: куга ,eine starkriechende Seepflanze, Typha'.

kuka — укр. О; може сюди: кукан ,eine Schlinge, auf die Fische aufgehängt werden'.

kukolb, укр. О; сюди: гўгля ,Kapuze'.

kukuvika — сюди ще: кувакати ,quaken, kreischen', кўвик ,Eule'.

kuleb'aka, в укр. мові маємо від куліш утворене: кулеба ,stark durchgekochter куліш (Mehlspeise)'; із кінцівкою -яка було би тоді від цієї основи: рос. кулеб'яка; цим би було оце слово може пояснене; в звязку із: куліш я роблю уважним на рум. culeșă ,Kukuruzpolenta'; в циганських говорах є gulysch, kulysch ,Gekochtes — Gemischtes'; і чи не треба тут ще взяти на увагу малярськ. gulyáshús, gulyas ,Gulaschfleisch'?

kul'о, kuliti — у другий відділ належить ще: клігати ,mit Mühe den Gang erhalten'.

kumajо, kumati — укр. О; може сюди осамотніле: скумасно adv. ,schrecklich'; це поняття могло би повстати через кінцівку -асний із *скупний.

kunkajǝ, kunkati — укр. О; сюди канькати ,jammern, wimmern‘.

kursarʲ, укр. О; сюди в замітку: корсар ,Seeräuber‘; корсарство ,Seeräubertum‘; гузар, гусар ,Husare‘.

kuǝ, kutiti, укр. О; сюди: скýток ,Wirkung, Effect, Resultat‘; skutóчний ,wirkungsvoll, wirksam‘; із польськ.

kvakajǝ, kvakati, ліпше булоб взяти сюди kvok- із kloǝ, klokati, та злучити із kvik- із замітки kviǝ, kvičati, в оден Lautnachahmender Stamm; порівняй до останнього ще: квікати ,winseln, schreien‘.

kvǝkajǝ, kvǝkati — укр. О; сюди із звукоуподібненням: квáнькати ,quengeln, in winselndem Tone klagen‘.

kvʲrknǝ, kvʲrknǝti — укр. О; порівняй *curǝ, curǝti* — сюди: цверкати, цвиркати, цвіркати ,zwitschern, piepen, zirpen‘.

kǝdʲblo (?) — сюди: кодкати ,glucksen (von der Gluckhenne)‘; отже ,aufziehen — grossziehen‘.

kǝchnǝ, kǝchnǝti — сюди ще з відмінним вокалізмом: ках! кахі! ,Interjection für Husten‘; кáхкати, кахікати, кахáкати ,husten‘.

kǝltajǝ, kǝltati, сюди ще: ковткі ,Ohrgehänge‘.

kǝmetʲ + — сюди ще: кметувáти ,überlegen, nachdenken‘; кметлівий ,vernünftig‘.

kǝrʲʲ — сюди ще: кпíти, кпилíти ,jemanden zum Narren halten, verspotten‘; кпи, кпíни ,Spott, Hohngeberde‘.

kǝrkajǝ, kǝrkati — укр. О; сюди: кóркати, коркотáти ,gackern‘;

кíркати ,von der Henne: aufschreien beim Flattern‘;

кúркати ,brummen (im Bauch)‘.

kǝrsʲ — сюди ще: кóрса ,von Natur gekrümmter Baum (an einer Seite nur), der bearbeitet und als Schlittenkufe benützt wird‘.

kǝsenʲbʲ — в другий відділ вставити ще із розвитком поняття ,Gewimmel — Brausen‘; куш-потíти ,brausen — sausen‘.

L.

lǝbǝm, укр. О; сюди: лайба ,Schlampe‘; лабзюкати ,plappern, betteln‘; лябдати ,plappern, schwatzen‘.

lad, укр. О; сюди: лада ,Lade, Kasten‘.

lagun укр. О; сюди: лагун ,Teerfass der Salzfahrer — Tschumaky‘.

lagʲvʲ + — укр. О; сюди (або контамінація із *lachań*): лаганéць ,eine Art Büchse, Gefäß mit Reifen‘; лаганóк ,Fässchen aus einem ausgehöhlten Baumstumpf‘.

lala, укр. О; сюди (із рум.): лельо ,Väterchen, schmeichelnde Anrede an höhere Personen‘.

laloka, укр. О; сюди може: лялькó ,Linse im Auge‘.

lapajo, lapati 2 — укр. О; сюди: лапотáти ,plappern, schwätzen‘; далі сюди: ляпати ,plätschern, plappern‘; ляпас ,ein Schlag, Ohrfeige‘; ляпкати ,klatschen, spritzen — klopfen‘; порівняй: хляпати.

lecijan, укр. О; із наведеного рум. *dințură, dinzură* є: джінджура, джінджора ,Pflanze, Gentianae‘.

lel'kz — тут вставити:

лелékати ,stöhnen, ächzen‘.

лулúкати ,ächzen, krächzen (Eule, Kauz).

лолотíти ,brausen, schäumen (Wasser).

У цьому звязку: лелéка ,Reiher, Storch‘ не робить вражіння чужого слова.

lekořice, укр. О; сюди: люкрéція ,Süssholz, Lakritzensaft, Bärenzucker‘; із польськ.

lemez — укр. О; сюди: лémза ,Herumschwärmer‘; порівняй до значіння польські слова.

léno, укр. О; сюди: лéно ,Lehen‘; ленник ,Lehensmann‘; лénча присяга ,Lehenseid‘.

lever, укр. О; сюди: лівáр, лівер ,Stechheber‘.

levhart, укр. О; сюди: лямпáрт ,Leopard‘; із польськ.

ledo — укр. О; сюди: лядо ,erhöhter Platz im Walde, bewachsen mit schlanken Tannen‘; лядíна ,Tanne, die hier wächst‘.

ledvja — сюди передовсім: по-лядвiця ,Lendenbraten‘.

lego, legti — до спеціалізованого значіння ,weithin ertönen, sich schallend verbreiten‘ вставити: розлягати ся (голос, гомін, крик) ,widerhallen‘.

lepz 2; *lep'z, lepiti* — сюди ще вставити в осібний відділ: при-липáти, липнути ,klebrig sein‘;

lěb 2 — укр. О; сюди: за-льóти ,Kurmachen, Liebeleien‘; із польськ.

libajo, libati — укр. О; сюди можна би поставити: лібати ,langsam etwas schnappen‘; лібати очíма ,mit den Augen werfen‘; лібiти ,aufheben — sammeln‘; либоніти ,wimmern‘.

lib'z, libiti 1 — укр. О; сюди: лібéць ,Stange mit einem Köder zum Krebsfang‘.

lifk, укр. О; сюди: лéйбик ,Jacke, Leibchen, — besonders Frauenleibchen‘; роз-лéйбаний ,mit offenen Kleidern, zerzaust‘; послідне слово може належить до *lābām*.

likъ 2; lice — до ‚Nominale Ableitungen‘ ще вставити: по-лічний ‚Maulschelle‘; об-ліччя ‚Angesicht‘.

lipa — до значіння: ліпень ще ‚Lindenhonig‘.

litra, до рос. литра ще вставити: літра ‚Liter‘; далі: лібра (лібра паперу) ‚12 Bogen Papier‘.

lobъžo, lobъžati, у другий відділ вставити: лабўзнитись, під-лабўзнюватись ‚sich einschmeicheln, den Hof machen‘; лабза ‚Bettler‘.

loktuše, укр. О; може сюди: лантух ‚ein Kopftuch der Frauen‘ із laken-tuch; але воно може бути також із: Leintuch.

lonьcb — укр. О; може сюди: лонька; значіння неясне; Грінченко переводить ‚Löffel‘, — але так само може бути ‚Topf‘.

lōtar, укр. О; сюди: лотр, лóдер ‚Taugenichts, Lump‘.

ludiť, укр. О; сюди: лютувати, за-лютовувати ‚löten‘.

lugá, укр. О; сюди: луг ‚Lauge‘.

lulá, сюди передовсім основа: люла ‚grosse Pfeife‘.

luna 2, укр. О; сюди: лунути ‚plötzlich umkommen, sterben‘.

luža, укр. О; сюди: лужа ‚Pfütze, Kotlache‘.

lyskař, укр. О; сюди: рискаль ‚eiserner Spaten‘.

Льондон 12. IV. 1924.

Роман Смаль Стоцький.